

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**„Maksātnespējas procesa izdevumu tiesiskais regulējums. Maksātnespējas
procesa administrācijas izmaksu korelācija ar maksātnespējas procesā
atgūto līdzekļu apmēru”**

BAKALAURA DARBS

Autore: Iveta Pundure

Studenta apliecības numurs: ip12078

Darba vadītājs: Mag.iur. Gaidis Bērziņš

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Latvijas Republikā maksātspējas procesa efektivitātes mērījumi nav noteikti un tie netiek regulāri apkopoti. Par maksātspējas procesa efektivitātes uzlabojumu ieviešanas nepieciešamību uzstājīgi norāda Ārvalstu investoru padome, Latvijas Republikas Valsts kontrole, kā arī Tieslietu ministrijas, kuras pārraudzībā ir maksātspējas joma. Arī likumdevējs ir saskatījis nepieciešamību veikt reformas maksātspējas jomā, t.sk. stiprināt maksātspējas procesa administratoru darbības finanšu kontroli ar mērķi novērst personisko vai mantisko ieinteresētību administratora darbībā.

Darba autore saskatīja iespēju padziļinātāki izpētīt tieši maksātspējas izmaksu tiesisko regulējumu, un maksātspējas procesa administrācijas izmaksu un atgūto līdzekļu korelāciju. Pētījuma mērķis ir novērtēt maksātspējas procesa efektivitāti, noskaidrot, vai izmaksu apmērs maksātspējas procesā ir samērīgs, kā arī radoši meklēt maksātspējas procesa efektivitātes uzlabojumu risinājumus.

Ar Maksātspējas administrācijas atbalstu, autore ir patstāvīgi apkopojusi maksātspējas procesā atgūto līdzekļu un izmaksu datus, veikusi to analīzi un rezultātu apkopojumu iekļāvusi darbā.

Darbs sastāv no trīs galvenajām nodaļām, kur pirmajā veikta maksātspējas procesa tiesiskā regulējuma analīze, otrajā apskatīta un analizēta maksātspējas procesa izmaksu korelācija ar maksātspējas procesā atgūtajiem līdzekļiem un trešajā pētīta maksātspējas procesa administratora atbildība.

Atslēgvārdi: administrators, depozīts, atlīdzība, izmaksas, izdevumi, atbildība.

ABSTRACT

In the Republic of Latvia insolvency proceedings effectiveness measurements are not defined and they are not regularly collected. Insolvency proceedings effectiveness improvements implementations are strongly recommended by the Foreign Investors Council, the Latvian State Audit Office and the Ministry of Justice, which is supervising insolvency area. The legislator sees a need to carry out reforms in the field of insolvency as well, including strengthening financial control of insolvency administrator's performance in order to prevent personal interest in their operations.

The research author sees an opportunity to explore in greater depth legal framework that determines insolvency proceedings costs, and correlation between insolvency proceedings administration costs and recovered funds. The research aim is to evaluate the effectiveness of the insolvency process, to ascertain whether the amount of the costs of insolvency proceedings are appropriate and creatively seek insolvency proceedings effectiveness improvement solutions.

With Insolvency Administration support, the author has independently compiled data of the recovered funds and insolvency proceedings administration costs, made the analysis and summary of the results is included in the research paper.

The research paper consists of three main sections – in the first one carried out the insolvency proceedings legal framework analysis, in the second analyzed correlation between the recovered funds and insolvency proceedings administration costs and in the third studied insolvency administrator responsibility.

Key words: administrator, deposit, fee, costs, responsibility.

SATURA RĀDĪTĀJS

Apzīmējumu saraksts	5
IEVADS	6
1 MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA IZDEVUMU TIESISKAIS REGULĒJUMS	9
1.1 Maksātnespējas procesa uzsākšanas izdevumi	9
1.1.1 Tiesas izdevumi	9
1.1.2 Maksātnespējas procesa depozīts	11
1.2 Izmaksas pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas	17
1.2.1 Administratora atlīdzība.....	17
1.2.2 Ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi	21
2 MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA IZMAKSU KORELĀCIJA AR ATGŪTAJIEM LĪDZEKĻIEM.....	23
2.1 Datu apkopojums un rezultāti.....	25
2.2 Kreditoru kontrole iespējas	29
3 MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA ADMINISTRATORA ATBILDĪBA.....	35
SECINĀJUMI	47
Pateicības	51
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	52
Pielikums Nr.1	56
Pielikums Nr.2	57
Pielikums Nr.3	58
Dokumentārā lapa.....	61

Apzīmējumu saraksts

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija – OECD;
maksātnespējas procesa depozīts – Depozīts;
maksātnespējas procesa administrators – administrators;
maksātnespējas procesa izmaksas – procesa izmaksas;
ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi – procesa izdevumi;
biedrība „Latvijas sertificēto maksātnespējas administratoru asociācija” – Administratoru asociācija;
Eiropas Savienības Padomes 2000. gada 29. maija regula Nr.1346/2000 – Padomes regula Nr.1346/2000.

IEVADS

Pasaules Banka ir atzinusi, ka efektīva maksātspējas sistēma ir viens no ilgtspējīgas ekonomikas priekšnosacījumiem. Maksātspējas sistēmas darbība ietekmē uzņēmējdarbības vides konkurētspēju, kā arī tās pievilcību investoriem.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk arī – OECD)¹ ziņojumā par Latviju norādījusi uz zemu maksātspējas procesa efektivitāti, uzsverot, ka kreditoru atgūto līdzekļu apmērs ir zems un maksātspējas atjaunošanas gadījumu skaits ir neliels. Turpat norādīts, ka maksātspējas procesa ļaunprātīga izmantošana var ietekmēt ekonomikas konkurētspēju un radīt zaudējumus kreditoriem, komercsabiedrībām, kā arī valstij.²

Maksātspējas sistēmai ir jāspēj sabalansēt kreditoru un parādnieku interešu aizsardzību. Pasaules vadošo ekonomiku pieredze liecina, ka maksātspējas sistēmas, kurās vairāk tiek aizsargātas kreditoru intereses un parādnieks tiek sodīts, uzņēmējdarbības vide kļūst mazāk dinamiska, tiek bremsēta uzņēmumu dibināšana. Savukārt tādas maksātspējas sistēmas, kuras ir labvēlīgas parādniekiem, veicina uzņēmējdarbības vides dinamiku. Tajās uzņēmēji netiek sodīti par biznesa neveiksmēm un riska uzņemšanos, līdz ar to tiek veicināts, ka uzņēmumi ar zemu attīstības potenciālu slēdz darbību un attiecīgi investīcijas tiek novirzītas uz potenciāli sekmīgiem uzņēmumiem.

Maksātspējas sistēmu veido – likumdevēja noteiktā politika, kas ietver sevī skaidrus mērķus, tiesiskais regulējums, valsts īstenotā uzraudzība, kā arī tiesiskā regulējuma piemērošana, t.i., maksātspējas administratoru un tiesu sistēmas darbība.

Pasaules Bankas ikgadējā pētījuma „*Doing business 2016*” par uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi rezultāti liecina par to, ka Latvija ieņem 22. vietu starp 189 pasaules valstīm.³ Šajā pētījumā uzņēmējdarbības izbeigšanas novērtējums Latvijai ir norādīts 43. vietā⁴, kur šī pozīcija pēdējo divu gadu laikā nav mainījies. Lietuva un Igaunija minētā pētījuma kopvērtējumā attiecīgi ieņem 20. un 16.vietu, acīm redzami Latvijā ir iespējas, lai uzlabotu savas ekonomikas konkurētspēju.

Pievēršoties tieši maksātspējas procesa jomas izvērtējamam, Pasaules bankas jaunākajā pētījumā norādīti un analizēti trīs svarīgākie parametri – maksātspējas un bankrota procesa

¹ Angļu valodā Organisation for Economic Co-operation and Development vai OECD.

² OECD Economic Surveys: Latvia, 2015.gada 25.februāra ziņojums, 99.lapa. Apskatīts un publicēts <http://www.oecd.org>

³ Pasaules Bankas pētījums „*Doing Business 2016*”, 27.10.2015.; publicēts <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>.

⁴ Turpat.

ilgums (gados), maksātspējas procesa izmaksas no procesā atgūtajiem līdzekļiem (%) un atgūto nodrošināto kreditoru prasību koeficients (centi no 1 dolāra).

Autore konstatē, ka kopumā Pasaules Bankas pētījumā ietvertie Latvijas rādītāji maksātspējas procesa jomā ir augstu novērtēti. Saskaņā ar Pasaules bankas „*Doing Business 2016*” pētījumu Latvija ir ieguvusi 12 punktus par tās maksātspējas regulējuma atbilstību starptautiski labākajai praksei, kas ir gandrīz tikpat cik vidējais OECD valstu rādītājs 12,5 (maksimāli iespējamais rādītājs ir 16) (sk. Pielikumā Nr.1 Tabulu Nr.1 „*Maksātspējas procesa mērījumi*”). Tomēr ir saskatāmas arī uzlabojumu jomas, saskaņā ar „*Doing Business 2016*” pētījumu ir ievērojama atšķirība starp nodrošināto kreditoru prasījumu atgūšanas proporciju Latvijā (48 %) un vidējiem atgūšanas rādītājiem OECD valstīs (72 %).

Savukārt Latvijas Republikas Valsts kontrole (turpmāk arī – Valsts kontrole) 2015. gada 3. marta lietderības revīzijā „Vai valstī īstenotā maksātspējas politika ir efektīva” ir atzinusi, ka Latvijā faktiskā maksātspējas prioritāte ir pēc iespējas ātrāka maksātspējas procesa pabeigšana un veiktie pasākumi maksātspējas jomā nav vērsti uz ekonomiskās vērtības saglabāšanu un atgūšanu.⁵ Revīzijā norādīti dati, ka Latvijā no prasījumu summas kreditori atgūst 14 %, ko Valsts kontrole ir atzinusi kā zemu kreditoru līdzekļu atgūšanas rādītāju, kā arī norādījusi uz augstām maksātspējas procesa izmaksām norādot tās 53 % no atgūtajiem līdzekļiem.⁶

Saskaņā ar Ārvalstu investoru padomes Latvijā 2015. gada 24. septembra viedokļa ziņojumu par maksātspējas procesu, kurā norādīts, ka nodrošināto kreditoru prasījumi bijuši apmierināti 42 % apmērā, kas ir ievērojami mazāk par vidējo prasījumu atgūšanas proporciju OECD, kur tas sastāda 72 %. Savukārt nenodrošinātie kreditori (ieskaitot Valsts ieņēmumu dienestu) pēdējo astoņu gadu laikā ir atguvuši mazāk nekā 1%, kas arī atpaliek no starptautiski labākās prakses rādītājiem.⁷

Pētījumu rezultāti var atšķirties, ņemot vērā to atšķirīgās datu ieguves un apstrādes metodes, tomēr autore secina, ka šajos datos iezīmējas kopējas iezīmes. No iegūtajiem datiem konstatējams, ka var piešķirt ticamību datiem par nodrošināto kreditoru prasījumu apmierinājuma apmēru, kas uzrādīts no 42 % līdz 48,1 %. Savukārt Ārvalstu investoru padomes

⁵ Latvijas Republikas Valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātspējas politika ir efektīva” kopsavilkums, publicēts un aplūkots <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

⁶ Turpat, 6.lappuse.

⁷ Ārvalstu investoru padomes Latvijā 2015.gada 24.septembra „Viedokļa ziņojums par maksātspējas procesu”. Publicēts un aplūkots <http://www.ficil.lv>.

publiskotajos datos nenodrošināto kreditoru prasījumu atgūšana norādīta 1 % apmērā, citos avotos autore šādu rādītāju datus nav ieguvusi.

Atšķirīgi dati tiek norādīt arī saistībā ar maksātnespējas procesa izmaksām, kuras aprēķina kā procentus no atgūtajiem līdzekļiem. „*Doing Business 2016*” pētījumā tie ir norādīti 10 %, savukārt Valsts kontrole ir nākusi klajā ar rādītāju, kas būtiski atšķiras no iepriekš norādītā, t.i., 53 %.

Maksātnespējas procesa mērījumiem būtu jābūt apkopotiem un pieejamiem, tomēr diemžēl ir jāsecina, ka Maksātnespējas administrācija, kura darbības mērķis ir (...) īstenot valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos (...)⁸, nav apkopojusi un publiskojusi maksātnespējas procesa galvenos rādītājus. Ņemot vērā to, ka maksātnespējas procesa uzlabojumu nepieciešamība ir izskanējusi pietiekoši plaši, ir jānodrošina, lai ieteikumi būtu argumentēti un izsvērti, kā arī sabiedrībai būtu pieejami fakti par pašreizējo situāciju.

Autore izvirza sekojošu hipotēzi – maksātnespējas procesa efektivitātes mērījumi nav noteikti un tie netiek regulāri apkopoti, savukārt publiskoto pētījumu dati ir pretrunīgi. Publicējot datus varētu atklāties maksātnespējas procesa organizācijas neefektivitāte.

Darba autores izpētes objekts ir maksātnespējas izmaksu tiesiskais regulējums, un maksātnespējas procesa administrācijas izmaksu un atgūto līdzekļu korelāciju. Darba mērķis ir novērtēt maksātnespējas procesa efektivitāti, noskaidrot, vai izmaksu apmērs maksātnespējas procesā ir samērīgs, kā arī radoši meklēt maksātnespējas procesa efektivitātes uzlabojumu risinājumus, ja iespējams tos iekļaut normatīvajos tiesību aktos. Lai sasniegtu darba mērķi, autore ir izvirzījusi sekojošus uzdevumus:

- 1) izpētīt maksātnespējas procesa izdevumu tiesisko regulējumu;
- 2) izvērtēt publiski pieejamos maksātnespējas procesa efektivitātes mērījumus;
- 3) izanalizēt tiesu praksi;
- 4) iegūt datus un veikt analīzi par atgūto līdzekļu korelāciju ar maksātnespējas procesa izmaksām;
- 5) rezultātā noformulēt konkrētus maksātnespējas procesa efektivitātes uzlabojumus.

Darbā autore pētījusi esošos normatīvos aktus, likumdevēja sēžu stenogrammas, analizējusi likumu komentārus, kā arī tiesību normu piemērošanu praksē, izmantojot aprakstošo un dedukcijas metodi. Izmantoti vairāku pētījumu dati, veikta patstāvīga datu apkopošana un

⁸ Ministru kabineta noteikumi Nr.751 „Maksātnespējas administrācijas nolikums”, pieņemti 06.11.2012, spēkā no 01.01.2013, publicēts „Latvijas Vēstnesis”, Nr.177, 08.11.2012, aplūkots www.likumi.lv

analīze, izmantojot analītisko un salīdzinošo metodi. Autore veikusi tiesas nolēmumu izpēti, analizējusi tiesu praksi konkrētajās maksātnespējas procesa jomās, piemērojot salīdzinošo un indukcijas metodi.

1 MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA IZDEVUMU TIESISKAIS REGULĒJUMS

2010. gada 26. jūlijā Latvijas Republikas Saeima pieņēma Maksātnespējas likumu⁹, kas stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī. Maksātnespējas likums piemērojams gan maksātnespējas procesiem, gan tiesiskās aizsardzības procesiem.

Maksātnespējas procesa mērķi ir definēti Maksātnespējas likuma 1. pantā, t.i., veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.

1.1 Maksātnespējas procesa uzsākšanas izdevumi

Maksātnespējas likums un Civilprocesa likums¹⁰ aptver divas būtiskākās maksātnespējas procesa uzsākšanas izdevumu komponentes, kas noteiktas Latvijas Republikas normatīvajos tiesību aktos – tiesas izdevumi un maksātnespējas procesa depozīts (turpmāk arī – Depozīts).

1.1.1 Tiesas izdevumi

Līdz jaunā Maksātnespējas likuma spēkā stāšanās brīdim 2010. gada 1. novembrim, spēkā esošajā regulējumā par maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu tiesā bija noteikta tikai tiesas izdevumi, t.i., valsts nodeva, kancelejas nodeva un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi. Attiecīgi ar jaunā Maksātnespējas likuma spēkā stāšanos, tika ieviesta jauna izdevumu pozīcija – Depozīta iemaksa divu minimālo mēneša algu apmērā un ar prasību iesniegt Depozīta samaksu apliecināšu dokumentu tika papildināti arī Civilprocesa likuma 363.², 363.³ un 363.²³ pants. Depozīta iemaksa, kā viens no maksātnespējas procesa

⁹ Latvijas Republikas Maksātnespējas likums, pieņemts 26.07.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.124, 06.08.2010, aplūkots www.likumi.lv.

¹⁰ Latvijas Republikas Civilprocesa likums, pieņemts 14.10.1998, spēkā no 01.03.1999, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.326/330, 03.12.1998, aplūkots www.likumi.lv.

ierosināšanas priekšnoteikumiem tika ieviests gan fiziskām, gan juridiskām personām.

Jāpiebilst, ka līdzās spēkā esošajam Maksātnespējas likumam praksē joprojām tiek piemēroti spēku zaudējušie tiesību akti, proti, 1996. gada 12. septembra likums „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju”, kas bija spēkā līdz 2008. gada 1. janvārim. Šī likuma normas piemēro atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 2. punktam attiecībā uz maksātnespējas procesiem, kas uzsākti līdz 2007. gada 31. decembrim. Kā arī 2007. gada 1. novembra Maksātnespējas likums, kas bija spēkā līdz 2010. gada 1. novembrim un uz tā pamata izdotie normatīvie akti. Šī likuma normas piemēro atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5. punktam attiecībā uz maksātnespējas procesiem un tiesiskās aizsardzības procesiem, kuri uzsākti laika posmā no 2008. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. oktobrim. Šobrīd vēl tiek realizēti maksātnespējas procesi saskaņā ar šo likumu normām, kā tas uzrādīts Maksātnespējas administrācijas publiskotajā ziņojumā uz 2015. gada 30. oktobri tie ir 324 maksātnespējas procesi, jāpiebilst, ka šis skaitlis ir samazinājies aptuveni par tūkstoši pēdējā gada laikā.¹¹

Civilprocesa likuma 34. panta pirmās daļas 3. punkts nosaka valsts nodevas apmēru, kas ir tiesas izdevumu daļa, un tā ir atšķirīga atkarībā no tiesību subjekta, kas ierosina maksātnespējas procesu, t.i., par kreditora iesniegto juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu – 355,72 *euro*, par parādnieka iesniegto juridiskās personas vai fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu – 71,14 *euro*, par tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu – 142,29 *euro*, par kredītiestāžu maksātnespējas vai likvidācijas pieteikumu – 355,72 *euro*.

Minētais valsts nodevas regulējums pēc būtības atklāj likumdevēja gribu diferencēt maksājuma apjomu kreditoram un parādniekam, kur kreditoram ir jāveic lielākas summas iemaksa nekā parādniekam. Valsts nodevas mērķis ir kompensēt tiesu darbības nodrošināšanai nepieciešamos valsts izdevumus, kā arī atturēt personas no vēršanās tiesā ar nepamatotiem pieteikumiem. Kā atzinusi Satversmes tiesa, valsts nodeva netieši ierobežo personas pieeju tiesai. Šā ierobežojuma mērķis ir nodrošināt tiesu sistēmas efektivitāti – ne tikai mazināt nepamatotu pieteikumu vai apelācijas sūdzību iesniegšanas iespējamību, bet arī daļēji segt tiesu uzturēšanas izdevumus.¹²

Izņēmumi no vispārīgiem noteikumiem par tiesas izdevumiem noteikti Civilprocesa likuma 43. pantā, kur regulējums piešķir atsevišķiem tiesību subjektiem iespējas vērsties tiesā nemaksājot valsts nodevu, t.i., darbinieki, ja tie sniedz prasību darba samaksas piedziņas lietās

¹¹ Maksātnespējas administrācija „Būtisks maksātnespējas procesu, kuri pasludināti līdz 31.10.2010., skaita samazinājums”, publicēts un aplūkots: <http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/421/>

¹² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra spriedums lietā Nr.2004-16-01 7.2. un 8.2.punkts, publicēts un aplūkots <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

un citās ar darba tiesiskajām attiecībām saistītajās prasībās; maksātnespējas administratoram, iesniedzot juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu izbeidzot tiesiskās aizsardzības procesu likumā noteiktajos gadījumos; nodokļu (nodevu) administrācijai pieteikumos juridiskās personas maksātnespējas procesa lietās, kā arī tiesai vai tiesnesim, izvērtējot fiziskās personas mantisko stāvokli, ir tiesības pilnīgi vai daļēji atbrīvot personu no tiesas izdevumu samaksas, vai atlikt to samaksu, vai arī sadalīt to termiņos.

Judikatūrā ir stabili nostiprinājusies prakse, ka izņēmuma gadījumos, lai netiktu nepamatoti ierobežota pieeja tiesai mantiskā stāvokļa dēļ, fiziskā persona var tikt pilnīgi vai daļēji atbrīvota no valsts nodevas samaksas. Pamats šādai atbrīvošanai ir personas mantiskais stāvoklis, kas neļauj īstenot tiesības uz tiesu likumā noteiktā valsts nodevas apmēra dēļ. Vienlaikus Augstākās tiesas praksē ir izkristalizējušies kritēriji, kuri jāievēro, lemjot par atbrīvošanu no valsts nodevas, proti, ir jāņem vērā personas mantiskais stāvoklis pieteikuma pieņemšanas laikā, samērīgums starp personas tiesību uz tiesu ierobežojumu un valsts nodevas mērķi, kā arī vienlīdzīga attieksme pret personām ar vienlīdz smagu materiālo stāvokli.

Ņemot vērā apkopoto tiesību normu klāstu par maksātnespējas procesa ierosināšanu, autore secina, ka tiesai (tiesnesim) tiek dots izsmeļošs regulējums, maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā, kura ietvaros ir jāpiemēro tiesas izdevumi, tiesai (tiesnesim) ir tiesības atbrīvot no valsts nodevas vai samazināt tās apmēru fiziskai personai par maksātnespējas procesa pieteikumu, ņemot vērā tās materiālo stāvokli. Valsts nodevas apmērs ir atšķirīgs atkarībā no tiesību subjekta, kas iesniedz maksātnespējas pieteikumu – kreditoriem tas ir ievērojami augstāks, nekā parādniekiem.

1.1.2 Maksātnespējas procesa depozīts

Maksātnespējas likuma 62. panta pirmā daļa un 129. panta otrā daļa attiecīgi nosaka, ka juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanas priekšnoteikums ir maksātnespējas procesa depozīta iemaksa divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas administrācijas speciāli izveidotajā kontā.

Savukārt Civilprocesa likuma 363.² panta otrā daļa, 363.³ panta trešā daļa 4. punkts un 363.²³ panta otrā daļa attiecīgi nosaka, ka iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, kreditors, parādnieks juridiskā persona un fiziskā persona maksātnespējas procesa pieteikumam pievieno dokumentus, kas apliecina valsts nodevas un citu tiesas izdevumu, kā arī maksātnespējas procesa depozīta samaksu.

2015. gada 1. martā stājās spēkā grozījumi Civilprocesa likuma 363.¹¹ panta piektajā

daļā, kas noteic, ka tiesnesis var pieņemt lēmumu par darbinieka pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no Depozīta samaksas, ja viņš maksātnespējas pieteikumu iesniedz pēc tam, kad, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka un darbinieks, ievērojot viņa mantas stāvokli, nevar iemaksāt Depozītu. Tāpat likumdevējas ir paredzējis iespēju atbrīvot no Depozīta iemaksas darbiniekus, ja tie ir izsmēluši visus citus savu interešu aizsardzībai pieejamos tiesiskos līdzekļus un viņu mantiskais stāvoklis liedz vērsties tiesā ar maksātnespējas procesa pieteikumu. Minētā tiesību norma tika ieviesta tikai pēc 2012. gada 20. aprīļa Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr.2011-16-01¹³, ar kuru tika atzīts, ka darbinieku tiesības tiek nepamatoti ierobežotas un tādā veidā liegtas tiesības vērsties tiesā savu interešu aizsardzībai.

Darbā padziļinātāki tiek pētīts jautājums par likumdevēja gribu saistībā ar Depozīta ieviešanu, kāda tā ir bijusi pieņemot šādu regulējumu, kādu mērķi ar to ir vēlēties sasniegt likumdevējs, kā arī, vai tas nepamatoti neierobežo tiesības uz taisnīgu tiesu.

Satversmes tiesa 2012. gada 20. aprīļa spriedumā lietā Nr.2011-16-01¹⁴ ir norādījusi, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62. panta otro daļu Depozīta mērķis ir segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu. Atbilstoši normatīvajam regulējumam, kas pastāvēja līdz Depozīta ieviešanai, šādas maksātnespējas procesu izmaksas tika finansētas no valsts budžeta līdzekļiem. Tādējādi valsts katru gadu finansēja tādu maksātnespējas procesu norisi, kuru ietvaros atgūt līdzekļus un segt kreditoru prasījumus nebija iespējams.

Maksātnespējas likuma anotācijā, cita starpā, ir minēts, ka pienākums nodrošināt maksātnespējas procesa sākotnējo finansējumu ir tā pieteicējam. Šāds regulējums nodrošinās to, ka valstij nebūs jāsedz izmaksas maksātnespējas procesos, kur parādnieka uzņēmumā nav aktīvu. Procesā izmaksām paredzētais depozīta apmērs tika noteikts, ievērojot minimālās sākotnējās izmaksas, kas rodas administratoram maksātnespējas procesa efektīvas un likumīgas gaitas nodrošināšanai. Papildus jāatzīmē, ka, nosakot depozītu kā vienu no priekšnoteikumiem maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai, tiek samazināta iespēja, ka maksātnespējas process tiks izmantots kā parādu piedziņas process.¹⁵

Satversmes tiesas 2012. gada 20. aprīļa spriedumā lietā Nr.2011-16-01 nav analizēta Depozīta ieviešanas ietekme uz parādnieku – fizisku personu, bet no spriedumā minētajām

¹³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 20.aprīļa spriedumu lietā Nr.2011-16-01, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ Likumprojekta Nr.1621/Lp.9 „Maksātnespējas likums” anotācijas I. sadaļas 3.punkts, publicēts www.titania.saeima.lv, 13.11.2009.

atziņām un Maksātnespējas likuma anotācijas var izdarīt secinājumu, ka arī fizisku personu maksātnespējas procesa gadījumā likumdevēja griba ir bijusi ieviest tādu maksātnespējas procesa izdevumu segšanas mehānismu, kas neprasītu līdzekļus no valsts budžeta.

Sākotnēja Maksātnespējas likuma redakcijā bija paredzēts formulējums – fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir *līdzekļu pietiekamība* administratora vienreizējās atlīdzības segšanai divu minimālo mēnešalgu apmērā, ja maksātnespējas pieteikumu sniedz pati fiziskā persona.¹⁶ Vēlāk šis regulējums tika mainīts nosakot, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanas priekšnoteikums ir *depozīta iemaksa* divu minimālo mēnešalgu apmērā. Tādā veidā tika izslēgts risks, ka līdzekļu pietiekamība Depozīta samaksai tiek konstatēta pieteikuma iesniegšanas brīdī, bet, lai tā tiktu saglabāta arī turpmākajā periodā, ir jāpiemēro nodrošinājuma līdzekļi, kas rada papildu izmaksas.

Nosakot Depozītu kā vienu no priekšnoteikumiem maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanai, tiek samazināti valsts budžeta izdevumi, kā arī tiek samazināta iespēja, ka maksātnespējas process tiks izmantots kā parādu piedziņas process, kā rezultātā samazināsies nepamatotu maksātnespējas procesa pieteikumu skaits.¹⁷

Maksātnespējas likuma 62. panta otrajā daļā ir sniegts Depozīta mērķis juridiskās persona maksātnespējas procesā, t.i., segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, *ja parādniekam nav mantas* vai tās apmērs ir mazāks par Depozīta apmēru un kreditori nav izlēmuši izmantot citus finansēšanas avotus. Savukārt Maksātnespējas likuma 129. panta trešajā daļā noteiks, ka fiziskās personas Depozīts izmantojams, maksātnespējas procesa administratora pienākumu veikšanas atlīdzībai, kas ir *vienreizēja atlīdzība* par darbu laika posmā no administratora iecelšanas līdz bankrota procedūras pabeigšanai. Lai arī likumdevējs ir izvēlējis atšķirīgu formulējumu fiziskās un juridiskās personas maksātnespējas procesos, tā jēga un mērķis ir vienots, t.i., nodrošināt, ka maksātnespējas administrators saņems atlīdzību gadījumos, kad parādniekam nav mantas.

Apkopojot iepriekš minēto, autore secina, ka Depozīta mērķi ir sekojoši:

- 1) segt maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par Depozīta apmēru;
- 2) nodrošināt, ka maksātnespējas procesa izdevumus sedz iesaistītās puses, tādā veidā atbrīvojot valsti no pienākuma segt šos izdevumus.

¹⁶ Likumprojekta Nr.1621/Lp.9 „Maksātnespējas likums” anotācijas I. sadaļas 3.punkts, publicēts www.titania.saeima.lv, 13.11.2009.

¹⁷ Turpat, anotācijas II sadaļas 1.punkts.

Savukārt Depozīta uzdevumi ir sekojoši:

- 1) samazināt nepamatotu maksātnespējas procesa pieteikumu skaitu, tādējādi ierobežojot negodīgu konkurenci, proti, novērst situāciju, kad tirgus dalībnieki, izmantojot maksātnespējas procesu, cenšas traucēt konkurentu komercdarbību;
- 2) pildīt „filtra” funkciju un ļaut atslogot gan tiesu darbu, gan arī maksātnespējas procesu norisi kopumā;
- 3) nodrošināt nolēmuma par maksātnespējas procesa pasludināšanu izpildi, proti, nodrošināt, ka maksātnespējas process tiks realizēts un administratora darbs tiks atalgots.

Bez Depozīta iemaksas nav iespējams ierosināt ne fiziskās, ne juridiskās personas maksātnespējas procesu. Autore apkopojot datus, kurus publicējusi Maksātnespējas administrācija, secināja, ka no 2015. gada janvāra līdz oktobrim ir tikuši pasludināti 2239 jauni maksātnespējas procesi, no tiem 1659 ir ierosināti pēc parādnieka pieteikuma, kas sastāda 73,5 % no kopējā apjoma. Jāatzīmē, ka no šiem parādnieku ierosinātajiem maksātnespējas procesiem 86 % ir fizisku personu maksātnespējas procesu pieteikumi. (*sk. Pielikumā Nr.2 Tabula Nr.2 „Maksātnespējas procesa pieteikumi 2015.gadā”*). Autores apkopotie dati norāda arī uz salīdzinoši zemu ierosināto maksātnespējas procesa skaitu, kas ierosināti pēc kreditoru pieteikuma, kā arī pavisam nenozīmīgs ir to procesu skaits, kas ierosināti pēc nodokļu administrācijas pieteikuma, neskatoties uz to, ka tai nav jāmaksā tiesas izdevumi par pieteikuma iesniegšanu tiesā.

Papildus minētajam norādāms, ka gan Latvijas Republikas Tiesībsargs savā atzinumā, Satversmes tiesai lietā Nr.2003-04-01¹⁸, gan Valsts ieņēmumu dienests Valsts kontroles lietderības revīzijas ietvaros ir norādījuši, ka Depozīts un tiesas izdevumu apmērs ir tāds apstāklis, kas bremsē gan kreditoru, gan parādnieku no maksātnespējas procesa pieteikuma savlaicīgas iesniegšanas, kas rezultātā noved pie zemāka kreditoru atgūto līdzekļa rādītāja. Maksātnespējas procesa novēlota ierosināšana, vai arī tās neierosināšana samazina varbūtību atgūt līdzekļus gan privātiem kreditoriem, gan arī valstij, tādā veidā zaudējumi ir lielāki nekā tie būtu bijuši, ja būtu likumdevējs būtu paredzējis iespēju ierosinot maksātnespējas procesu atbrīvot no depozīta iemaksas. Valsts kontrole savā lietderības revīzijas ziņojumā ir norādījusi, ka atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta sniegtajai informācijai laika periodā no 2012. gada

¹⁸ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. 2003-04-01, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

1. janvāra līdz 2014. gada 30. jūnijam ir dzēsti maksātnespējīgo (ir izbeigti maksātnespējas procesi) nodokļu parādi kopumā par 686 milj. *euro*¹⁹.

Autore konstatē, ka maksātnespējas procesa ietvaros iemaksājamais Depozīts nav uzskatāms par tiesas izdevumiem Civilprocesa likuma 33. panta otrās daļas izpratnē, tātad lūgums par atbrīvošanu no Depozīta samaksas nav civilprocesuālā kārtībā izskatāms jautājums un tiesnesim nav tiesību lemt par atbrīvošanu no maksātnespējas procesa depozīta iemaksas.

Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka: „Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”²⁰ Tiesības uz taisnīgu tiesu nozīmē arī to, ka personai ir tiesības uz pieeju tiesai.

Autores ieskatā Depozīta iemaksa ierobežo parādnieka fiziskas personas tiesības uz taisnīgu tiesu, jo gadījumā, kad parādnieks ir maznodrošināta vai trūcīga persona pēc būtības, bet šai personai pieder nekustamais īpašums, par kuru kredītsaistības tā nevar segt, personai materiālais stāvoklis liedz vērsties tiesā un lūgt pasludināt maksātnespējas procesu. Minētajā situācijā acīm redzami, ka manta personai ir, maznodrošinātas vai trūcīgas personas statusu tā iegūt nevar, tiesai nav likumā paredzēta iespēja atbrīvot personu no Depozīta iemaksas. Sekojoši šādā situācijas parādnieks nevar iegūt tā saukto „otro” iespēju, lai uzsāktu maksātnespējīgu dzīvi. Savukārt kreditora intereses, iespējams, izdevīgāk ir realizēt izmantojot citus tiesiskos līdzekļus, kā piemēram, prasības tiesvedības kārtībā piedzīt no parādnieka parādu, tādā veidā cerot atgūt lielāku parāda summu ilgākā laika periodā, nekā kreditors varētu iegūt izmantojot maksātnespējas procesu.

Kā Satversmes tiesa jau ir norādījusi, tad iztiesāšanas procesa taisnīgumam nebūtu nozīmes, ja netiktu nodrošināta šā procesa pieejamība.²¹ Samērīguma princips prasa ievērot saprātīgu līdzsvaru starp sabiedrības un personas interesēm, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses. Lai secinātu, vai ir ievērots samērīgumā princips, jānoskaidro atbildes uz sekojošiem jautājumiem:

- 1) vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemērojami leģitīmā mērķa sasniegšanai;
- 2) vai nav saudzējošāku līdzekļu šā mērķa sasniegšanai;
- 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām

¹⁹ Latvijas Republikas Valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas noslēguma ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva” kopsavilkums, 61.lp., publicēts un aplūkots <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

²⁰ Latvijas Republikas Satversme, 92.pants, pieņemts 15.02.1922, spēkā no 07.11.1922, publicēts „Latvijas Vēstnesis” Nr.43, 01.07.1993.

²¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. 2003-04-01 secinājumu daļa 1.1. punkts, 2005. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. 2005-07-01 6. punkts, un 2006. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 2005- 18-01 8. punkts.

interesēm nodarīto zaudējumu.

Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska.²²

Pēc būtības nav šaubu, ka likumdevējs ir noteicis leģitīmo mērķi – maksātnespējas procesa izdevumu segšanu no pašu procesa dalībnieku puses, ja parādniekam nav līdzekļu, tādā veidā valsts netērē šim mērķim budžeta līdzekļus.

Lai atbildētu uz jautājumu, vai nav saudzējošāku līdzekļu šā mērķa sasniegšanai, pēc būtības ir jāvērtē, vai ir citi tiesiski instrumenti, lai atgūtu maksājspēju. Kreditori, kā savu interešu aizsardzības instrumentu var izmantot – saistību piespiedu izpildi brīdinājumā kārtībā, maza apmēra prasības tiesvedības kārtību, kā arī prasības tiesvedības kārtību. Parādnieka juridiskās personas gadījumā papildus var tik izmantots sabiedrības darbības restrukturizācijas, izbeigšanas un likvidācijas process. Parādniekam fiziskai personai nav šādu instrumentu, pēc būtības šajā gadījumā autore secina, ka tiesību ierobežojums ir nesamērīgs un persona var nonākt tādā situācijā, ka viņas saistību apjoms pieaugs un tikai pēc kreditora pieteikuma varētu tik ierosināts maksātnespējas process, savukārt kreditors var izvēlēties arī savu interešu aizsardzībai izmantot, piemēram, prasības tiesvedības kārtību un tad parādniekam tiek liegta „otrā iespēja” uzsākt maksāspējīgu dzīvi. Līdz ar to likumdevēja izraudzītais risinājums ar Depozīta, kā obligāta priekšnoteikuma noteikšanu maksātnespējas procesa pasludināšanai fiziskai personai, nav atzīstams par saudzējošāko līdzekli pamattiesību ierobežošanai. Autore ieskatā Civilprocesa likumā būt jāparedz iespēja tiesai (tiesnesim) atbrīvot fizisku personu no maksātnespējas depozīta iemaksas, konstatējot tādus materiālos apstākļus, kas tai liedz veikt iemaksu Maksātnespēja administrācijas kontā Depozītu pilnā apmērā, kā arī otru apstākli, ka fiziskai personai ir manta, kuru varēs realizēt un maksātnespējas administratoram nodrošināt atlīdzību par darbu. Tādā veidā valstī tiktu pilnveidoti normatīvie tiesību akti un izslēgta iespēja nepamatoti ierobežot Satversmē garantētās tiesības un taisnīgu tiesu.

Lai sasniegtu minēto mērķi, t.i., izslēgtu nepamatotu ierobežojumu parādniekam fiziskai personai vērsties tiesā, autore ierosina papildināt Civilprocesa likuma 363.¹¹ pantu ar sesto daļu sekojošā redakcijā „*Tiesnesis var pieņemt lēmumu par parādnieka – fiziskas personas pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no maksātnespējas depozīta samaksas, ja viņš konstatē, ka fiziskai personai ir manta, kuru atsavinot iespējams iegūt līdzekļus maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un fiziskā persona, ievērojot viņas mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas depozītu.*”

²² sk.piemēram Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015.gada 21.decembra spriedumu lietā Nr.2015-03-01, 25. punktu, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

Vai sabiedrības ieguvums ir lielāks nekā indivīda zaudējums, jāsecina, ka ieviešot autores piedāvāto risinājumu tiktu sabalansēta gan sabiedrības ieguvums, gan indivīda zaudējumi, kā arī panākts taisnīgs tiesisks risinājums.

1.2 Izmaksas pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas var izdalīt divus lielus maksātnespējas procesa administrācijas izmaksu (turpmāk arī – procesa izmaksas) blokus – administratora atlīdzība un ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi (turpmāk arī – procesa izdevumi).

1.2.1 Administratora atlīdzība

Maksātnespējas likuma 11. pants nosaka, ka tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir maksātnespējas procesa administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu minēto procesu likumīgu un efektīvu norisi.

Maksātnespēja likuma 171. panta otrā daļa nosaka administratora atlīdzību fiziskās personas bankrota procedūras ietvaros par mantas atgūšanu un pārdošanu tādā apmērā, kāds paredzēt juridiskās persona maksātnespēja procesā.

Savukārt Maksātnespējas likuma 169. pants regulē administratora atlīdzību juridiskās personas maksātnespējas procesā. Pamatā šī atlīdzība tiek gūta no parādnieka mantas. Minētais pants arī nosaka skaidru atlīdzības apmēru un laika periodu, kādā šī atlīdzība ir piemērojama:

- 1) likumā ir noteikts, ka administrators ir tiesīgs saņemt Depozītā iemaksātos līdzekļus,
- 2) 10 % no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas,
- 3) atlīdzību par ieķīlātās manta pārdošanu, ja to ir veicis administrators no 1 % līdz 15 %, atkarībā no kreditoram izmaksājamās summas apmēra. Attiecīgi, jo lielāka summa, jo mazāks atlīdzības procents.

Ja pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna sastādīšanas maksātnespējas process tiek turpināts, jo šo procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, administratora atlīdzība no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas, kā arī no atgūtās parādnieka mantas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem, ir 10 %.

Likumā ir paredzēts atlīdzības apjoms arī tādos gadījumos, ja mantas izsole ir tikusi atzīta par nenotikušu, kā arī, ja administrators ir atcelts no amata pienākumu pildīšanas,

Visos gadījumos likumā ir paredzēts, ka pie atlīdzības summas tiek pieskaitīts pievienotās vērtības nodoklis.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. pantu maksātnespējas administratoram juridiskās personas maksātnespējas procesā ir pienākums informēt kreditorus par maksātnespējas administratora atlīdzības apmēru.

Maksātnespējas likuma 89. pants noteic, ka likumā noteiktajos gadījumos kreditoru sapulce ir tā, kas nosaka maksātnespējas administratora atlīdzības apmēru.

Maksātnespējas likuma 166. panta pirmā daļa nosaka, ka administratora pienākumu veikšana tiesiskās aizsardzības procesā vai ārpus tiesiskās aizsardzības procesā paredzētās atlīdzības apmēru un tās segšanu administrators, kuru tiesa iecēlusi pēc parādnieka pieteikuma, rakstveidā vienojas ar parādnieku. Tādā veidā tiesiskās aizsardzības procesā likumdevējs ir atstājis iespēju brīvi vienoties tirgus dalībniekiem un administratoriem par atlīdzības apmēru un apmaksas kārtību, gadījumā, ja parādnieks ir ieteicis administratoru.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65. pantu izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.995 „Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība”²³, kuros noteikts, ka Administrators ir tiesīgs saņemt atlīdzību 6,40 *euro* apmērā par katru darbinieku, kura prasījumi saskaņā ar Maksātnespējas administrācijas lēmumu ir apmierināti no darbinieku prasījumu garantiju fonda.

Pastāv sistēma, kas nosaka kā paziņojams un apstrīdams administratora atlīdzības apmērs. Administratoram jānorāda atlīdzības apmēru parādnieka mantas pārdošanas plānā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 113. panta pirmās daļa 11. punktu un 146. panta pirmo daļu. Šajā gadījumā kreditoram un parādnieka pārstāvim ir tiesības iesniegt par to savus iebildumus 15 dienu laikā no parādnieka mantas pārdošanas plāna nosūtīšanas dienas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 113. panta trešo daļu.

Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtajā daļā paredzēts, ka pēc izsoles akta apstiprināšanas tiesā administratoram jāgatavo aprēķins, kur jānorāda, tai skaitā savu atlīdzību par izsoles rīkošanu. Nosolītājs, parādnieks vai kreditori administratora sagatavoto aprēķinu var pārsūdzēt tiesā 10 dienu laikā no aprēķina saņemšanas dienas.

Pēc juridiskās personas mantas pārdošanas plāna izpildes administrators atspoguļo atlīdzības apmēru juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu sarakstā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 117. panta pirmo daļu. Ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas

²³ Ministru kabineta noteikumi Nr.995 „Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība”, pieņemti 27.12.2011, spēkā no 01.01.2012, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.205, 30.12.2011, aplūkots www.likumi.lv.

maksātnespējas procesa izmaksu saraksta izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām, lēmumu par faktisko juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu pieņem kreditoru sapulce. Savukārt saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137. panta pirmās daļas 7. punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators sniedz kreditoriem savas darbības pārskatu un priekšlikumus, kā iegūt līdzekļus fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Autore secina, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstrīdēšana ir atkarīga pamatā no kreditoru iniciatīvas, parādniekam šajā gadījumā nav iespēju tās apstrīdēt. Savukārt daudz lielāka iesaiste un likumos paredzētās iespējas ietekmēt administratora atlīdzību ir kreditoriem un parādnieka pārstāvjiem juridiskā personas maksātnespējas procesā.

Maksātnespējas likuma vispārējs noteikums ir tāds, ka kreditoriem ir pienākums ziņot savus iebildumus administratoram triju dienu laikā pēc attiecīgo ziņu saņemšanas no administratora. Jebkurā gadījumā administratoram ir jāizvērtē iebildumu pamatotība un atbilstoši tam jārīkojas, kā arī jāpaziņo savs lēmums kreditoriem.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 84. pantam, ja kreditori nepiekrīt administratora lēmumam, viņiem ir šādas tiesības:

- 1) ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu, lai izlemtu jautājumu par administratora atlīdzības noteikšanu vai pat administratora atcelšanu,
- 2) apstrīdēt administratora rīcību,
- 3) vērsties tiesā ar prasību pret administratoru par nodarītajiem zaudējumiem.

Likumdevējs ir paredzējis šādu iespēju, lai administrators apzinātos atbildību un risku, ka kreditori var izmantot tiesības celt tiesā prasību pret administratoru, ja viņš ar savu rīcību ir nodarījis zaudējumus.

Savukārt, ja administrators nepiekrīt kreditoru sapulces lēmumam, viņš var to pārsūdzēt tiesā divu nedēļu laikā pēc kreditoru sapulces lēmuma saskaņā ar Maksātnespējas likuma 91. panta trešo daļu. Gadījumā, ja tiesa atceļ kreditoru sapulces lēmumu, tā vienlaicīgi var lemt par administratora atlīdzības apstiprināšanu saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁸ panta trešo daļu juridiskās personas maksātnespējas procesā un 363.³³ panta trešo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesā.

No Maksātnespējas likuma 169. panta otrās daļas 1. punkta un 171. panta pirmās daļas secināms, ka minimālā atlīdzība, kādu saņem maksātnespējas administrators, gadījumā, ja parādniekam nav mantas, ir Depozīta apmērs, t.i., divas minimālās mēneša algas.

Saskaņā ar vispārīgajiem maksātnespējas procesa noteikumiem maksātnespējas procesa izdevumi tiek segti no parādnieka mantas. Ja parādniekam ir manta, kuras apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, administratoram izmaksā daļu no depozīta – atņemot no tā parādnieka mantas apmēru.

Tomēr, kā to norāda biedrība „Latvijas sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija” (turpmāk arī – Administratoru asociācija), ka viens administrators gadā tiek iecelts vidēji sešos maksātnespējas procesos. Bez tam lielākā daļa no pasludinātajiem maksātnespējas procesiem ir fizisko personu maksātnespējas procesi, kuros parādnieka mantu ir atsavinājis tiesu izpildītājs pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas. Savukārt maksātnespējas procesos, kuros izdevumi tiek segti no maksātnespējas procesa depozīta līdzekļiem, administratora atlīdzība sastāda 194 *euro*. To sastāda Depozīts 569,14 *euro*, no kura atņemami procesa izdevumi ~ 142,29 *euro*, pievienotās vērtības nodoklis un iedzīvotāju ienākumu nodoklis.²⁴ Jāņem vērā, ka šos skaitļus Administratoru asociācija ir sniegusi 2014. gada 10. janvārī, kur dati sniegti par iepriekšējo gadu periodu, kad minimālā mēneša alga bija zemāka, nekā tā ir pašreiz, tomēr šie dati norāda uz to, ka minimālais administratora atlīdzība no Depozīta apmēra sastāda aptuveni 34 %.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81. pantu administrators informē kreditorus un atspoguļo atlīdzības apmēru savā darbības pārskatā, kura aizpildīšanas kārtību un formu regulē 2010. gada 26. oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”.²⁵

Augstākās tiesas judikatūrā ir nostiprināta arī atgūto līdzekļu sadale tiesu izpildītāju un maksātnespējas administratoru darbības rezultātā. Kā piemēram Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2013. gada 28. jūnija lēmumā lietā Nr.SPC-33/2013, cita starpā, norādīts (..) izsoles rezultātā iegūto naudas summu sadali, tostarp nosakot arī maksātnespējas procesa izmaksas, administrators veic nevis pēc Civilprocesa likuma 75. nodaļas normām (621. –

²⁴ Biedrības „Latvijas sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija” 10.01.2014. vēstule nr. 1-10/10 Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai „Par reformām maksātnespējas jomā un likumprojekta „Grozījumi Maksātnespējas likumā” (nr. 367/Lp11) izskatīšanu”. Pieejams un apskatīts: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/10234D226B8A8F17C2257C5C0050C020?OpenDocument>.

²⁵ Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”, pieņemti 26.10.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēti „Latvijas vēstnesis” Nr.172, 29.10.2010, aplūkots www.likumi.lv.

631. pants), bet pēc Maksātnespējas likuma 116. un 118. panta, Senāts atkāpjas no iepriekš izteiktajām atziņām līdzīgā lietā (...).²⁶

Ņemot vērā minēto, autore secina, ka maksātnespējas administratoru atlīdzības zemākais līmenis sastāda aptuveni 34 % no Depozīta apmēra, ja parādniekam nav mantas, ko realizēt, šādā gadījumā arī kreditori neatgūst savus ieguldījumus. Situācijā, kad parādniekam ir manta, administratora atlīdzība ir saistīta ar kreditoriem izmaksājamās summas apjomu, t.i., 10 %, kā arī ir noteikts, ka ieķīlātās mantas realizācijas gadījumā atlīdzībai ir noteikti „griesti”, atkarībā no atgūtās summas no 1 % līdz 15 %, pēc principa, jo lielāka summa, jo zemāks atlīdzības procents. Pastāvošais regulējums paredz iespēju kreditoriem paust savas iebildumus par atlīdzības apmēru, kā arī vērsties tiesā, ja nepastāv iespēja savstarpēji vienoties par atlīdzības apmēru. Autore secina, ka minētais regulējums ir labi sabalansēts, tas aptver gan administratoru intereses, gan arī kreditoru un parādnieku intereses. Normatīvajos aktos ir noteikts, ka saistībā ar maksātnespējas administratora atlīdzību, sūdzība ir iesniedzama tiesā. Jāpiemin, ka sūdzības var iesniegt gan kreditori, gan arī administrators, ja viņa atlīdzības apmēru neapstiprina kreditoru sapulce.

1.2.2 Ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi

Administratoram pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības un pienākumi. Pēc būtības administratoram jārīkojas kā krietnam un rūpīgam saimniekam, kurš darbojas saskaņā ar tiesību normām, lai sasniegtu Maksātnespējas likuma mērķus.

Maksātnespējas likumā noteikts izmaksu uzskaitījums gan tiesiskās aizsardzības procesā 167. panta trešajā daļā, gan juridiskās personas maksātnespējas procesā 170. panta otrajā daļā, gan arī fiziskās personas maksātnespējas procesā 172. panta otrajā un ceturtajā daļā. Saskaņā ar minētajiem pantiem maksātnespējas administrators ir tiesīgs izdevumos iekļaut – kārtējos nodokļu un nodevu maksājumus, mantas uzturēšanai, saglabāšanai, vērtēšanai nepieciešamos izdevumus, komandējumu un ceļojumu izdevumus, sludinājumu, izsoļu organizēšanas, notāra, pasta, arhīva, bankas pakalpojumu, spriedumu izpildes izdevumus, kā arī juridiskās personas maksātnespējas procesā papildus iepriekš norādītajām izmaksām iekļaujamas arī parādnieka darbinieku algas, ar saimnieciskās darbības nodrošināšanu saistītās izmaksas, atlīdzība pieaicinātajiem speciālistiem par to sniegtajiem pakalpojumiem, izdevumi, kas saistīti ar

²⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2013. gada 28. jūnija lēmumā lietā Nr.SPC-33/2013, 11.punkts, publicēts un apskatīts <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>.

līgumu izpildes turpināšanu, izdevumi, kas saistīti ar parādnieka likvidāciju, trešajām personām piederošās mantas uzturēšanu līdz tās nodošanai šīm personām, kā arī izdevumi, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu. Fizisko personu maksātnespējas procesa izmaksas, kas rodas pēc procesa pasludināšanas ir iedalītas tiešajās un netiešajās, kā arī noteikts, ka tiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā atgūtajiem līdzekļiem, savukārt netiešās izmaksas tiek segtas no parādnieka līdzekļiem. Minētais regulējums ietverts Maksātnespējas likuma 172. pantā.

Maksātnespējas likuma 170. panta pirmajā daļā noteikts, ka ar juridiskās personas maksātnespējas nodrošināšanu saistītie izdevumi nedrīkst pārsniegt 5 % apmēru no parādnieka aktīvu atsavināšanas ieņēmumu kopsummas, kā arī to, ka kreditoru sapulce var lemt citādi, proti, apstiprināt lielākus izdevumus.

Administrators lēmumus saistībā ar procesa izdevumiem var pārsūdzēt tiesā, vai arī vērsties pret administratoru ar prasību par zaudējumu piedziņu, ja konstatējams, ka administrators ar savu darbību ir vainojams zaudējumu radīšanā. Tiesību normu regulējums ir apskatīts arī iepriekšējā apakšnodaļā, tādēļ autore to neatkārtos.

Ņemot vērā minēto tiesību normu regulējumu, autore konstatē, ka Maksātnespējas likumā ir noteikts, ka ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie procesa izdevumi nedrīkst pārsniegt 5 % apmēru no parādnieka atsavināšanas aktīvu kopsummas, tomēr ir paredzēta arī iespēja, ka kreditoru sapulce var akceptēt lielākas izmaksas. Likumā ietvertais tiesiskais regulējums paredz samērā plašas iespējas maksātnespējas administratora ar procesu saistītajos izdevumos iekļaut, piemēram, izdevumus, kas pamatoti un saistīti ar konkrētā maksātnespējas procesa nodrošināšanu, atlīdzību pieaicinātajiem speciālistiem, ekspertiem par to sniegtajiem pakalpojumiem, ar aktīvu uzturēšanu saistītos izdevumus un citus izdevumus. Par to, kāds ir faktiskais izdevumu apmērs, un vai procesa izdevumu apmērs liecina par efektīvu maksātnespējas procesu, autore analizēs turpmākajās darba nodaļās. Savukārt izskatot tiesību normas, kas regulē procesa izdevumus pirmsķietami nav konstatējami ieteikumi to uzlabojumiem.

2 MAKSĀTNESPĒJAS PROCESA IZMAKSU KORELĀCIJA AR ATGŪTAJIEM LĪDZEKĻIEM

Maksātnespējas process ir jārealizē ievējot efektivitātes principu, t.i., procesa ietvaros jāpiemēro tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Savukārt maksātnespējas likumā noteiktais procesa mērķis ir veicināt parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu. Pēc būtības stadijā, kad ir ierosināta maksātnespēja, visreālāk sasniedzamais mērķis ir tieši efektīva parādnieka saistību izpildes nodrošināšana.

Maksātnespējas procesa izmaksas tiek segtas no procesā atgūtajiem līdzekļiem un atlikušā daļa tiek novirzīta atzīto kreditoru prasījumu segšanai. Tādēļ procesa izmaksu apmērs ir būtisks rādītājs maksātnespējas procesa efektivitātes novērtēšanai.

Pēc Pasaules bankas „*Doing Business 2016*” pētījuma datiem par efektīvu maksātnespējas procesa norisi varētu liecināt procesa izmaksas līdz 9 % no atgūto līdzekļu apmēra, kas arī ir OECD valstīs sasniegtais rādītājs. (sk. *Pielikumā Nr.1, Tabula Nr.1 „Maksātnespējas procesa mērījumi”*).

Valsts kontrole lietderības revīzijas ziņojumā norāda, ka revīzijas izlasē detalizētu pārbaūžu veikšanai tika iekļauti 200 juridisko personu maksātnespējas procesi, kur 88 procesos ir iegūti dati par atgūtajiem līdzekļiem. Minētie maksātnespējas procesi atlasīti pēc sekojošiem kritērijiem – procesi izbeigti laikā no 2012. gada 1. janvāra līdz 2014. gada 30. jūnijam, ir izpildīts kreditoru prasījumu plāns, procesos par administratoriem iecelti vienā adresē praktizējoši maksātnespējas administratori, procesos iecelti administratori, kuri ir administratoru asociācijas pārvaldes institūciju un Ētikas komisijas locekļi, procesos kā kreditors bijusi Maksātnespējas administrācija.²⁷ Pēc datu apkopojuma Valsts kontrole ir secinājusi, ka Latvijā ir augstas maksātnespējas procesa izmaksas, t.i., 53 % no atgūtajiem līdzekļiem, jo likumdevējs nav paredzējis pietiekoši efektīvu mehānismu, lai kreditori varētu kontrolēt maksātnespējas izmaksu pamatotību, ņemot vērā nozarē pastāvošās problēmas, piemēram, fiktīvo kreditoru jautājums.²⁸ Tāpat Valsts kontrole, izskatot kreditoru sapulču protokolus, ir konstatējusi, ka par procesa izmaksām un administratoram noteikto atlīdzību ir

²⁷ Latvijas Republikas valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas noslēguma ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva” kopsavilkums 4.1, publicēts <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

²⁸ Latvijas Republikas valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas noslēguma ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva” kopsavilkums 6.lp, publicēts <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

balsojuši citi administratori, kuri kā juristi pārstāvējuši kreditorus gan vienpersoniski, gan gūstot pārsvaru pār cita kreditora, piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta balsu skaitu. Tāpat procesa izmaksas ir radušās no pakalpojumiem, kurus snieguši citiem administratoriem piederoši uzņēmumi, piemēra, par juridiskajiem pakalpojumiem nekustamā īpašuma vērtēšanā.²⁹

Savukārt Pasaules Bankas pētījumā „Doing Business 2016” norādīts, ka maksātspējas izmaksas Latvijā sastāda 10% no procesā atgūtajiem līdzekļiem.

Šo divu pētījumu rezultāti būtiski atšķiras līdz ar to ir nepieciešams veikt analīzi, kāpēc tā, kā arī noskaidrot, kuriem datiem ir augstāka ticamība?

Autore jau iepriekš norādīja, ka maksātspējas procesa efektivitātes mērījumi Latvijā netiek regulāri apkopoti un nav publiski pieejami. Pieejamo pētījumu dati, t.i., Pasaules Bankas „*Doing Business*”, Valsts kontroles lietderības revīzijas atzinums, Ārvalstu investoru padomes pētījums un Maksātspējas administrācijas publicētie statistikas dati, nav apkopoti pēc vienotas metodoloģijas, līdz ar to secinājumu par publisko informāciju ir izdarāmi piesardzīgi.

Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātspējas procesa administratora darbības pārskatu un tā izpildīšanas kārtību”³⁰ ietver noteikumus par maksātspējas procesa administratoru darbības pārskatu iesniegšanas kārtību un formu, tomēr minēto atskaišu dati netiek apkopoti un publicēti. Saskaņā ar Maksātspējas administrācijas amatpersonu sniegto informāciju šādu datu apkopošana tiks uzsākta no 2016. gada, tajā ietverot informāciju no atskaitēs sniegtajiem datiem, tātad datu apkopojums tikai tiks uzsākts no 2016. gada.

Vērā ņemama ir Valsts kontroles norāde, kas ietverta lietderības revīzijas ziņojumā, ka Tieslietu ministrija kā par maksātspējas jomu atbildīgā institūcija nav noteikusi procesa rezultativitātes rādītājus un attiecīgi nav nosakāma procesa efektivitāte.³¹

²⁹ Latvijas Republikas valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas noslēguma ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātspējas politika ir efektīva” kopsavilkums 6.lp, publicēts <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

³⁰ Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātspējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”, pieņemti 26.10.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.172, 29.10.2010, aplūkots www.likumi.lv.

³¹ Latvijas Republikas valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas noslēguma ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātspējas politika ir efektīva” kopsavilkums 3.lp, publicēts <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

2.1 Datu apkopojums un rezultāti

Lai pārbaudītu publiski pieejamo pētījumu datu patiesumu, kā arī iegūtu informāciju, kas būtu neatkarīga no publiski paustajiem apgalvojumiem, darba autore vērsās Maksātnespējas administrācijā ar lūgumu sniegt sekojošus datus par fizisko un juridisko personu maksātnespējas procesiem – atzīto kreditoru prasījumu apmērs, atgūto līdzekļu apmērs, maksātnespējas administratora atlīdzības apmērs, ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi. Maksātnespējas administrācija sniedza atbildi uz autores iesniegumu, kurā norādīja, ka minētie dati nav pieejami, bet ir iespēja patstāvīgi veikt datu apkopojumu no maksātnespējas administratoru sniegtajām atskaitēm. Maksātnespējas administrācija deva autorei iespēju veikt patstāvīgu, neatkarīgu datu izpēti, kuras rezultāti redzami Pielikumā Nr.3 pievienotajās *Tabulā Nr.3 „Maksātnespējas izmaksu korelācija ar atgūto līdzekļu apmēru – juridiskās personas”* un *Tabulā Nr.4 „Maksātnespējas izmaksu korelācija ar atgūto līdzekļu apmēru – fiziskās personas”*. Ņemot vērā normatīvo regulējumu fizisko personu datu aizsardzības un komercnoslēpuma neizpaušanas jomās, darba autore tabulās nav norādījusi konkrēto juridisko un fizisko personu datus, tomēr tie ir pieejami un nepieciešamības gadījumā pārbaudāmi.

Darba autores mērķis bija apkopot datus par atzīto kreditoru prasījumu apmēru, atgūto līdzekļu apmēru, procesa ilgumu, kā arī ar procesu saistīto izdevumu apmēru un administratora atlīdzību, lai rezultātā izdarītu secinājumus par procesa efektivitāti.

Autore vēlējās pētījumā ietvert datus par maksātnespējas procesiem, kas uzsākti pēc 2010. gada 1. novembra, proti, pēc jaunā Maksātnespējas likuma spēkā stāšanās, kā arī, kas ir pabeigti līdz 2015. gada decembrim.

Ņemot vērā minēto laika periodu, autore veica datu atlasī Latvijas Republikas Uzņēmuma reģistra uzturētajā Maksātnespējas reģistrā³², kur tika atlasīti maksātnespējas procesi, kas uzsākti pēc 2010. gada 1. novembra un ir izbeigti. Izbeigtie maksātnespējas procesi tika skatīti tikai tie, kur ir izpildīts kreditoru prasījumu segšanas plāns juridisko personu maksātnespējas procesā, un kur ir izpildīts saistību dzēšanas plāns fizisko personu maksātnespējas procesā. Pētījumā nav iekļauti tie maksātnespējas procesi, kas izbeigti pēc ziņojuma par mantas neesamību un kuros nav panākta vienošanās par maksātnespējas procesa finansēšanas avotu, kā arī tiesiskās aizsardzības procesi un procesi, kuri izbeigti, jo atklāti apstākļi, kad jāizbeidz maksātnespējas process.

³² http://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=mnp_pjur

Ņemot vērā minētos kritērijus, tālāk darba autore veica datu atlasīšanu Maksātnespējas administrācijas lietvedības sistēmā, kurā tiek uzglabātas administratoru iesniegtās atskaites saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā izpildīšanas kārtību”. Autore izskatīja tās lietas, kurās administratori bija iesnieguši noslēguma darbības pārskata ziņojumus. Rezultātā ir iegūti un apkopoti dati par 61 juridisko personu (*sk. Pielikumā Nr.3 Tabulu Nr.3 „Maksātnespējas izmaksu korelācija ar atgūto līdzekļu apmēru – juridiskās personas”*) un 20 fizisko personu maksātnespējas procesiem. (*sk. Pielikumā Nr.3 Tabulu Nr.4 „Maksātnespējas izmaksu korelācija ar atgūto līdzekļu apmēru – fiziskās personas”*). Autore konstatēja, ka atzīto kreditoru prasījumu apmērs nav jānorāda administratora atskaitēs, līdz ar to šādu datu apkopojums nebija iespējas, kā arī kreditoriem izmaksāto līdzekļu apmērs nav jānorāda juridisko personu maksātnespējas procesa noslēguma darbības pārskatā, tas ir jānorāda tikai fizisko personu maksātnespējas procesa noslēguma darbības pārskatā. Ņemot vērā minēto, autore koncentrējās tikai uz datiem par maksātnespējas procesos atgūto līdzekļu apmēru, kā arī administratora atlīdzību un ar maksātnespējas procesu saistītajiem izdevumiem.

Autores izskatītajos 61 juridisko personu maksātnespējas procesos izdevumu apjoms no atgūto līdzekļu apmēra sastādīja **57 %**, un 20 fizisko personu maksātnespējas procesos **19 %**. Tas nozīmē, ka no viena atgūtā *euro* juridisko personu maksātnespējas procesa izmaksām tiek novirzīti *57 euro centi* un fizisko personu maksātnespējas procesa izmaksām tiek novirzīti *19 euro centi*. Procesu izmaksas kopumā būtiski pārsniedz Pasaules bankas pētījumā norādītos labākās prakses rādītājus.

Fizisko personu maksātnespējas procesos administratora atlīdzība pamatā ir Depozīta apmērā, kā arī tiek saņemta atlīdzība par ieķīlātās mantas pārdošanu. Fizisko personu maksātnespējas procesos ar procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi sastāda 19 % no kopējām procesa izmaksām, savukārt administratora atlīdzība 81 % no kopējām procesa izmaksām. No katra fiziskās personas maksātnespējas procesā ieguldītā *euro* tiek atgūti *5,23 euro*. Jānorāda, ka pēc Maksātnespējas reģistra datiem lielākā daļa no fizisko personu maksātnespējas procesiem tiek izbeigta sakarā ar parādnieka mantas neesamību, šie dati nav uzrādīti autores apkopotu datu tabulās, līdz ar to jāsecina, ka valstī efektīvi darbojas fizisko personu maksātnespējas procesu izmaksu segšanas sistēma, kur nav nepieciešami ieguldījumi no valsts puses. Tomēr, kā to iepriekš autore ir norādījusi, arī šajā jomā ir iespējami uzlabojumi, proti, būtu jāparedz iespēja tiesai atbrīvot parādnieku fizisku personu no maksātnespējas procesa depozīta iemaksas, ja konstatējams apstākļu kopums, kad parādniekam ir manta, kā arī tādi

materiālie apstākļi, kas liedz segt tiesas izdevumus un veikt Depozīta iemaksu, līdz ar to arī vērsties tiesā.

Savukārt juridisko personu maksātnespējas procesos dati atklāj citādus rezultātus, nekā tas bija redzams fizisko personu procesos. Proti, ar procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi sastāda 90 % no kopējām procesa izmaksām, savukārt administratora atlīdzība 10 % no kopējām izmaksām, kā arī kopējo izmaksu apmērs no atgūto līdzekļu apmēra sastāda 57 %. No katra juridiskās personas maksātnespējas procesā ieguldītā *euro* tiek atgūts 1,76 *euro*. Pēc datu apkopojuma rodas jautājums, kā šādi rezultāti ir iespējami, ja Maksātnespējas likumā ir noteikts, ka ar juridiskās personas maksātnespējas nodrošināšanu saistītie izdevumi nedrīkst pārsniegt 5 % apmēru no parādnieka aktīvu atsavināšanas ieņēmumu kopsummas, ja kreditoru sapulce nav lēmusi citādi. Autorei rodas jautājums, vai izdevumu apmērs ir bijis apstiprināts kreditoru sanāksmē un, ja jā, tad kāpēc? Iespējams daļēja atbilde ir sniegta Valsts kontrole lietderības revīzijas ziņojumā, kur tā ir norādījusi, ka maksātnespējas procesa izmaksas ir par pakalpojumiem, kurus snieguši ar citiem administratoriem saistīti vai viņiem piederoši uzņēmumi, piemēram, par nekustamo īpašumu vērtēšanu, par juridiskajiem pakalpojumiem u.tml.³³ „Par administratoram noteikto atlīdzību un izmaksām kreditoru sapulcēs ir balsojuši kreditori, kurus kā juristi ir pārstāvējuši citi praktizējoši administratori. Balsošana ir notikusi vienpersoniski (kā vienīgajām kreditoru sapulces dalībniekam) vai arī gūstot pārsvaru par cita kreditora, piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta balsu skaitu”.³⁴ Autore ieskatā, fakts, ka ar maksātnespējas procesu saistīto pakalpojumu iegāde ir bijusi veikta ar citiem administratoriem saistītiem uzņēmumiem nevar radīt problēmu pēc būtības, savukārt, ja šie pakalpojumi tiek sniegti par tirgus līmenim neatbilstošām cenām vai arī apmēru, kā arī, ja šo pakalpojumu iegādē ir bijusi administratora personīga ieinteresētība, tad tas var radīt problēmas, jo vairāk tādēļ, ja kreditori ir bijuši ieinteresēti šādu izmaksu apstiprināšanā.

No autore veikta datu apkopojuma (*sk. Tabulu Nr.2.1 „Maksātnespējas procesa laika periods” zemāk*) ir secināms, ka maksātnespējas procesa ilgums juridisko personu maksātnespējas procesos sastāda 20 mēnešus vai 1,6 gadus, kas pēc būtības sakrīt ar Pasaules bankas pētījumā „*Doing Business 2016*” norādīto, kā arī atbilst OECD valstu prakses rādītājiem, kas ir 1,7 gadi. Savukārt fizisko personu maksātnespējas procesa ilgus sastāda 34 mēnešus vai 2,8 gadus, kas pēc būtības atbilst Maksātnespējas likumā noteiktajam regulējuma,

³³ Latvijas Republikas valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva” 63.lp, publicēts <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>.

³⁴ Turpat.

kas nosaka, ka parādnieka saistību dzēšanas procedūra ilgst noteiktu laika periodu (1-1,6 gadus).

Tabula Nr.2.1 Maksātnespējas procesa laika periods

Procesa veids	Minimālais periods (mēneši)	Maksimālais periods (mēneši)	Vidēji periods (mēneši)
Juridisko personu maksātnespējas process	4	53	20
Fizisko personu maksātnespējas process	4	53	34

Jāatzīmē, ka, ņemot vērā procesa izmaksu apmēru pret atgūtajiem līdzekļiem, autore saskata iespējas uzlabojumiem tieši juridisko personu maksātnespējas procesos, jo šeit ir vērojama tendence, ka tajos gadījumos, kad parādniekam konstatējams neievērojams mantas apjoms, tad process tiek pabeigts ātrāk nekā tajos gadījumos, kad parādnieka mantās pārdošanas plānā norādīts ievērojams mantas apmērs. (sk. Pielikumu Nr.3 Tabula Nr.3).

Jānorāda, ka autores pētījumā, tika apkopoti dati par 61 juridisko personu maksātnespējas procesiem un konstatēts, ka procesa izdevumi sastāda 57 % no atgūto līdzekļu apjoma, savukārt Valsts kontroles lietderības revīzijā tika apkopoti dati par 88 juridisko personu maksātnespējas procesiem un iegūts rezultāts, ka izdevumi sastāda 53 % no atgūto līdzekļu apmēra. Autore secina, ka pētījumu rezultāti ir līdzīgi, kas tiem piedod augstu ticamību un norāda, ka juridisko personu maksātnespējas procesa izdevumi ir nesamērīgi augsti pret atgūto līdzekļu apmēru. Valsts kontrole savā lietderības revīzijas ziņojumā ir norādījusi, ka viens no tik augstu izmaksu cēloņiem varētu būt tāds, ka maksātnespējas administratoru rīcība procesā netiek pietiekoši kontrolēta un kreditoriem nav pieejams efektīvs mehānisms, lai kontrolētu procesa izmaksu pamatotību. Turpat tiek minēta arī fiktīvo kreditoru problēmu, kuru nevar pamanīt statistikas datos, tomēr šīs problēmas pastāvēšana ir bijusi skaidri redzama vairākās publiski izskanējušās maksātnespējas procesa lietās.

Pēc veiktā datu apkopojuma darba autore secina, ka Maksātnespējas procesa efektivitātes novērtēšanai kritiski svarīgi ir ieviest procesa mērījumus, veikt regulāru mērījumu datu apkopojumu un to publicēšanu. Mērījumiem jābūt salīdzināmiem ar labāko starptautisko praksi. Autore iesaka ieviest sekojošus maksātnespējas procesa mērījumus – atzīto kreditoru prasījumu apmērs (nodrošinātie, nenodrošinātie), procesā atgūto līdzekļu apmērs (nodrošinātie, nenodrošinātie), administratora atlīdzība, ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistīto izdevumu apmērs, kreditoriem izmaksātā summa (nodrošinātie, nenodrošinātie). No

minētajiem rādītājiem būtu iespējams konstatēt, kāda ir kreditoru atgūto līdzekļu proporcija pret pieprasīto; izmaksu attiecību pret atgūtajiem līdzekļiem; izmaksu attiecību pret kreditoriem izmaksāto summu. Lai minēto mērījumu apkopojums būtu iespējams ir jāpapildina Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”, papildus ieviešot Sākotnējā darbības pārskatā (gan fizisko, gan juridiskām personu maksātnespējas procesos) atsevišķu punktus, kur būtu jānorāda „*Atzīto kreditoru prasījumu apmērs*” nodrošinātie un nenodrošinātie kreditori. Kā arī juridisko personu maksātnespējas procesu Noslēguma darbības pārskats jāpapildina ar punktu „*Kreditoriem izmaksātās summas*” nodrošinātie un nenodrošinātie kreditori. Noslēguma darbības pārskatos gan juridiskām, gan fiziskām personām nepārprotami jānorāda „*Kopējais iegūto naudas līdzekļu apmērs*”, lai administratoru atskaites būtu salīdzināmas.

2.2 Kreditoru kontrole iespējas

Lai pārbaudītu apgalvojumu, ka kreditoriem nav pieejams pietiekoši efektīvs mehānisms, lai kontrolētu maksātnespējas izmaksu pamatotību, kā arī to, kāpēc tiek apstiprināti tik ievērojami procesa izdevumi, autore tālāk veiks pārskatu par tiesību normām, kas regulē minēto jomu, lai pārlicinātos, vai normatīvais regulējums ir pietiekoši efektīvs vai arī tajā ir nepieciešami uzlabojumi.

Būtiski ir norādīt, ka maksātnespējas process sākas ar kreditoru prasījumu atzīšanu, tālāk seko parādnieka mantas pārdošanas plāns, kurā ir ietvertas plānotās procesa izmaksas un pēc tam seko parādnieka mantas pārdošanas plāna izpilde, pēc kuras ziņojums, kurā ietverts gan procesa izmaksu apmērs, gan arī ziņas par kreditoru prasījumu plāna izpildi. Administratoram ik ceturksni ir jāiesniedz atskaite Maksātnespējas administrācijai – kārtējais darbības pārskats par viņa pārraudzībā esošajiem maksātnespējas procesiem.

Administratoram ir pienākums informēt kreditorus par mantas pārdošanas plānu, administratora atlīdzības apmēru un ar maksātnespējas procesu saistītajiem izdevumiem, un tieši kreditoru sapulces kompetencē ir apstiprināt procesa izmaksas. Attiecīgi, ja kreditors nepiekrīt administratora sniegtajai informācijai, tam ir tiesības sasaukt kreditoru sapulci, kā arī apstrīdēt administratora rīcību Maksātnespējas administrācijā. Savukārt kreditoru sapulces, administratora vai Maksātnespējas administrācijas lēmumu var pārsūdzēt tiesā, kā arī vērsties ar prasību pret administratoru par zaudējumu piedziņu. Fizisko un juridisko personu maksātnespējas procesā kreditoru sapulces kompetence ir noteikta ar vienotu regulējumu,

fizisko personu procesos atšķiras tikai kreditoru sapulces sasaukšanas kārtība, kur jebkuram kreditoram ir tiesības sasaukt sapulci.

Maksātnespējas procesā tiesas nolēmums ir nepieciešams, lai uzsāktu maksātnespējas procesu un ieceltu administratoru, fizisko personu maksātnespējas procesā, lai apspirinātu bankrota procedūras pabeigšanu un saistību dzēšanas plānu, savukārt juridisko personu maksātnespējas procesā, lai apstiprinātu paziņojumu par kreditoru prasījumu plāna izpildi. Tiesa arī pieņem lēmumus par administratora atstādināšanu no pienākumu pildīšanas, tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu. Visos citos gadījumos tiesa likumā noteiktajos gadījumos izskata sūdzības un prasības pieteikumus.

Virspusēji vērtējot kreditoru kontroles iespējas par administratora darbību, jāsecina, ka likumdevējs ir paredzējis mehānismu, kurš sevī ietver administratora pienākumus informēt kreditorus par pieņemtajiem lēmumiem, kā arī to apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību, tomēr datu apkopojumā iegūtais ar maksātnespējas procesu saistīto izdevumu apmērs liek autorei pētīt šo jautājumu padziļinātāki, lai iegūtu atbildi uz jautājumu, kāpēc izmaksas tieši juridisko personu maksātnespējas procesos ir tik nesamērīgi augstas?

Kreditoru prasījumu atzīšana vai neatzīšana ir maksātnespējas administratora pienākums saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73., 74., un 75. pantu. Administratora pienākums 7 dienu laikā pēc kreditoru prasījumu pārbaudes, pieņemt pamatotu lēmumu par prasījumu atzīšanu vai neatzīšanu, kā arī lēmumu 3 dienu laikā nosūtīt attiecīgajam kreditoram.

Savukārt Maksātnespējas likuma 80. pants noteic, ka kreditors ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu par sava prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu 2 nedēļu laikā no lēmuma saņemšanas dienas, kā arī cita kreditora prasījuma atzīšanu 3 nedēļu laikā pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. No iepriekš minētajām tiesību normām, ir secināms, ka administratora lēmumam par kreditora prasījuma atzīšanu vai neatzīšanu ir jābūt rakstveidā un pamatotam, lai tā pārsūdzēšanas gadījumā gan sūdzības iesniedzējs varētu pamatoti aizstāvēt savas aizskartās tiesības un interese, gan tiesai būtu iespēja izvērtēt lēmuma pamatotību.

Sūdzības sakarā ar kreditoru prasījumu atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu var iesniegt tiesai, kurā pasludināts attiecīgais maksātnespējas process. Maksātnespējas likumā ir paredzētas tiesības pārsūdzēt administratora lēmumu par prasījumu atzīšanu arī parādnieka pārstāvim, ja šis prasījums izriet no darījuma, kuru parādnieka pārstāvis neatzīst. Tiesas izskata šādas sūdzības saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta desmito un vienpadsmito daļu, un tiesas nolēmums par administratora lēmumiem saistībā ar kreditoru prasījumiem nav pārsūdzams, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta divpadsmito daļu.

Ņemot vērā minēto, autore secina, ka administratoram ir dota rīcības brīvība kreditoru prasījumu atzīšanā, neatzīšanā vai daļējā atzīšanā, šī rīcības brīvība var tik kontrolēta no kreditoru, parādnieka pārstāvja puses, kā arī tiesas kompetencē ir izskatīt sūdzības saistībā ar šajā procesa stadijā pieņemtajiem lēmumiem, tomēr šī kontrole pastāv vienā instancē. Iespējams, ka fiktīvo vai ieinteresēto kreditoru prasījumu gadījumā ir nepieciešami citi papildu mehānismi, kas ļautu šādus kreditoru prasījumus neatzīt. Piemēram, ieviest obligātu nosacījumu notariālā kārtībā apstiprināt aizdevumu līgumus, kas pārsniedz 20 000 *euro* apmēru.

Maksātnespējas likumā noteikts, ka administrators 2 mēnešu laikā no juridiskās persona maksātnespējas procesa pasludināšanas brīža sastāda parādnieka mantas pārdošanas plānu, kurā iekļauj ziņas par plānotajām procesa izmaksām un nosūta to kreditoriem, parādnieka pārstāvim, kā arī Maksātnespējas administrācijai. Savukārt parādnieka pārstāvis un kreditors 15 dienu laikā var iesniegt administratoram iebildumus, kurus administrators var pieņemt un nosūtīt atjaunotu plāna versiju vai arī noraidīt, sniedzot motivētu atbildi. Ja kreditors nepiekrīt administratora rīcībai, viņam ir iespēja vērsties maksātnespējas administrācijā ar sūdzību vai arī ierosināt sasaukt kreditoru sapulci.

Savukārt izdevumu kontroles iespēja paredzēta Maksātnespējas likuma 84. pantā, kur noteikts, ja kreditori nepiekrīt administratora lēmumam, viņiem ir šādas tiesības – ierosināt kreditoru sapulces sasaukšanu, lai izlemtu jautājumu par administratora atlīdzības noteikšanu vai pat administratora atcelšanu, apstrīdēt administratora rīcību, vērsties tiesā ar prasību pret administratoru par nodarītajiem zaudējumiem. Savukārt kreditoru sapulces kompetence ir – administratora atlīdzības noteikšana, administratora atcelšanas ierosināšana, maksātnespējas procesa izdevumu apstiprināšana, parādnieka mantas pārdošanas veida noteikšana vai pārdošanas termiņa pagarināšana, turpmākā rīcību ar mantu, kas ir izslēgta no mantas pārdošanas plāna. Kreditoru sapulces lēmumu var pārsūdzēt tiesā, kura pasludinājusi attiecīgo juridiskās personas maksātnespējas procesu.

Ja tiesa atzīst administratora lēmumu par neatbilstošu normatīvo aktu prasībām, tiesai ir jāatceļ administratora lēmums un jāuzdod administratoram novērst pieļauto pārkāpumu. Piemēram, ja administratora lēmuma prettiesiskums ir izpaudies pamatota kreditora prasījuma neatzīšanā, tiesa var uzdot administratoram atzīt kreditora prasījumu.³⁵ Administrators informē kreditorus par procesa izmaksām, iesniedzot procesa izmaksu sarakstu, kura detalizācijas pakāpe var būtiski atšķirties, par to arī pārliedzinājās darba autore, izskatot administratoru

³⁵ Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.1 nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. - Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012, 476., 477.lpp.

iesniegtos noslēguma darbības pārskata ziņojumus. Tiesa pēc būtības nevērtē procesa izmaksu pamatotību, šajā jomā administratoram tiek pieļauta plaša rīcības brīvība gan izvēloties pakalpojumu sniedzējus, gan arī pakalpojumu apjomu un kvalitāti.

Tiesas kontrole pēc būtības notiek, ja par administratora pieņemtajiem lēmumiem ir iesniegta sūdzība, kā arī procesa izbeigšanas gadījumā, tiesā ir jāiesniedz pieteikums par izbeigšanu un ziņojums par kreditoru prasījumu segšanās plāna izpildi. Izdevumu apmērs tiek apstiprināts ar kreditoru sapulces lēmumu. Savukārt tiesas kreditoru sūdzības izskata vienā instancē un tās nolēmums nav pārsūdzams saskaņā ar Civilprocesa 363.¹⁴ pantu. Iespējams problēmas būtība ir tieši normatīvo aktu piemērošanā, kā arī realizētajā tiesu kontroles kvalitātē?

Jānorāda, ka par maksātnespējas administratora rīcību procesā var iesniegt sūdzību arī Maksātnespējas administrācijā, kur ar lēmumu var uzlikt administratoram tiesisko pienākumu, ierosināt administratora atcelšanu no konkrētā procesa, piemērot administratīvo sodu, ja konstatēts administratīvais pārkāpums.

Izanalizējot minēto tiesību normu regulējumu rodas secinājums, ka likumdevējs ir paredzējis skaidru kārtību, paredzot Maksātnespējas administrācijas un tiesas kontroli pār maksātnespējas administratoru lēmumiem un rīcību, tomēr autores veiktā datu apkopojuma rezultāti liecina, ka racionāli domājoša saimnieciskās darbības veicēja interesēs nebūtu segt nesamērīgi augstas izmaksas, ja ar likumu ir noteikts procesa izdevumu ierobežojums, t.i., 5 % no parādnieka aktīvu atsavināšanas ieņēmumu kopsummas. Jāpiebilst, ka saistībā ar šo jautājumu ir arī pietiekoši daudz publiski pausto norāžu, t.sk., no Ārvalstu investoru padomes, ka ir iespējams šo sistēmu izmantot negodprātīgi. Nepieciešamību izmaiņām pastiprina informācija, kura iegūta no Ārvalstu investoru padomes datiem³⁶ un Amerikas tirdzniecības palātas Latvijā publicētās aptaujas³⁷ datiem, kur norādīts, ka 80 % uzņēmēju uzskata, ka maksātnespējas procesi netiek veikti caurskatāmi un godīgi, 56 % paši ir saskārušies ar maksātnespējas ļaunprātīgu izmantošanu, 75 % no tiem, kas ir cietuši no maksātnespējas sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas, ziņoja, ka pārkāpējiem nebija nekādu negatīvu seku, 83 % no aptaujātajiem atzīst, ka valsts nespēj efektīvi aizsargāt uzņēmēju nelikumīgi aizskartā intereses maksātnespējas procesā.

³⁶ Ārvalstu investoru padomes viedokļa ziņojums par maksātnespējas procesu, 2015.gada 24.septembris, publicēts un aplūkots <http://www.ficil.lv/f/15%2009%2024%20Maksatnespejas%20process.pdf>.

³⁷ Biedrība Amerikas tirdzniecības palāta Latvijā, aptaujas dati, publicēti un aplūkoti <http://www.amcham.lv/data/News/Survey%20results.pdf>

Ņemot vērā minēto, autore saskata sekojošus iespējamus uzlabojumus, lai novērstu maksātnespējas procesa negodprātīgu izmantošanu ekonomiskā labuma gūšanas nolūkos.

Pirmkārt, autore uzskata, ka Civilprocesa likumā būtu jāmaina juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu piekritība, izsakot Civilprocesa 363.¹ panta pirmo daļu sekojošā redakcijā „*Juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu tiesa izskata pēc parādnieka galveno interešu centra adreses*”, nevis kā pašreiz ir noteikts (..) pēc parādnieka juridiskās adreses. Minētais ieteikums palīdzētu izvairīties no iespējams negodprātīgas rīcības, kad īsi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek mainīta sabiedrības juridiskā adrese uz sev tīkamas tiesas piekritību. Pamatojums šādam ieteikumam ir balstīts uz starptautiski atzītu bankrota tiesību praksi, kā arī Eiropas Savienības Padomes 2000. gada 29. maija regulu Nr.1346/2000 (turpmāk arī – Padomes regula Nr.1346/2000), kur viens no nosacījumiem juridisko personu maksātnespējas procesā piemērojamā likuma noteikšanai ir faktiskā uzņēmuma „galvenā interešu centra” atrašanās. Padomes regulas Nr.1346/2000 preambulas 13. punktā noteikts „galvenais interešu centrs” (*angļu val. centre of main interests*), ir vieta, kur parādnieks regulāri pārvalda savas intereses un tādēļ ir pieejams trešajām personām.³⁸ Komerclikuma 139. pantā noteikts, ka sabiedrības juridiskā adrese ir adrese, kurā atrodas sabiedrības vadība (sabiedrības sēdekļis)³⁹. Ņemot vērā minēto, autores ieteikums konkretizētu maksātnespējas pieteikuma piekritību tai tiesai, kura faktiski tiek pārvaldītas parādnieka darbība un tas ir sasniedzams trešajām personām. Minēto kritēriju pārbaude varētu tikt nostiprināta tiesu praksē. Jāpiebilst, ka līdzīgu ideju ir Satversmes tiesai lietā Nr.2015-03-01 ir izteikusi pieaicinātā persona Latvijā praktizējošs Eiropas Savienības dalībvalsts (Vācijas) advokāts Jenss-Kristians Pastille (Jens-Christian Pastille), kurš ieteicis, ka (..) maksātnespējas process ir ierosināms pēc parādnieka galvenās komercdarbības vietas(..).⁴⁰

Otrkārt, pastiprināt tiesas kontroli par pieņemtajiem administratoru lēmumiem, saistībā ar kuriem saņemtas kreditoru sūdzības, kā arī stiprināt tiesas objektivitāti. Pašreizējais Civilprocesa un Maksātnespējas likumu regulējums paredz, ka sūdzības par maksātnespējas administratora lēmumiem vai kreditoru sapulces lēmumiem iesniedzamas tiesās, kurā pasludināts attiecīgais maksātnespējas process, līdz ar to nav izslēgts, ka maksātnespējas ierosināšana un sūdzību izskatīšana nonāk pie viena un tā paša tiesneša. Savukārt tiesas lēmumi

³⁸ Padomes 2000.gada 29.maija regulas (EK) Nr. 1346/2000 publicēts un aplūkots <http://eur-lex.europa.eu>

³⁹ Latvijas Republikas Komerclikums; pieņemts 13.04.2000; spēkā no 01.01.2002; “Latvijas Vēstnesis” Nr.158/160; 05.05.2000.

⁴⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2015-03-01, 10.2 punkts, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

par sūdzībām saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁴ pantu nav pārsūdzami, izņēmums ir jautājumi par maksātnespējas administratora atcelšanu. Autore secina, ka būtu nepieciešams Civilprocesa likumā paredzēt iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumus par kreditoru sūdzībām, iesniedzot blakus sūdzību, tādā veidā tiktu nodrošināts, ka apelācijas instances tiesa izskatītu sūdzības trīs tiesnešu sastāvā, līdz ar to tiktu pastiprināta tiesas kontrole pār procesa gaitu, kā arī stiprināta tiesas objektivitāte.

Treškārt, paplašināt kreditoru sapulces kompetenci nosakot, ka slēdzot līgumus, kas saistīti ar maksātnespējas procesa izdevumiem un pārsniedz 20 000 *euro* līguma darbības periodā, tie ir jāapstiprina kreditoru sapulcei. Tādā veidā varētu stiprināt kreditoru kontroli par administratora lēmumiem, kas būtu pietuvināts dalībnieku kontroles mehānismam par izpildinstitūcijas darbu komercsabiedrībā. Šādā gadījumā administratora darbība tiktu kontrolēta tieši saistībā ar darījuma būtību, kā arī piegādātāja izvēli, kur pašreiz ir saskatāma caurskatāmības trūkums. Autores priekšlikums būtu ieviešams papildinot Maksātnespējas likuma 89. pantu ar 6. punktu, kuru izteikt sekojošā redakcijā „*Saskaņot ar maksātnespējas procesa saistītos izdevumu līgumus, kas to darbības periodā pārsniedz 20 000 euro.*”

Ņemot vērā autores apkopoto datu rezultātus un tiesību normu analīzi, kā arī rezultātā iegūtos ieteikumus normatīvo tiesību aktu uzlabojumiem, autore uzskata par lietderīgu turpmākajā darba daļā izskatīt arī administratora atbildības jautājumu, lai gūtu vēl papildu ieteikumus, kas iespējams uzlabotu procesa efektivitāti.

3 MAKSĀTNEPSĒJAS PROCESA ADMINISTRATORA ATBILDĪBA

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 9. panta pirmo daļu maksātnespējas procesa administrators ir fiziska persona, kura ir ieguvusi maksātnespējas procesa administratora sertifikātu un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi. Ikviens administrators reģistrējas Valsts ieņēmumu dienestā kā nodokļu maksātājs, kā arī ir tiesīgs saņemt valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumus atbilstoši veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām. Pēc būtības administrators ir pašnodarbināta persona, kuras darbība reglamentēta saskaņā ar maksātnespējas jomu regulējošām tiesību normām. Saskaņā ar Administratoru asociācijas biedru reģistra datiem⁴¹ pašreiz tajā darbojas 221 maksātnespējas administrators. Savukārt kopumā Latvijas Republikā darbojas 333 administrators no tiem 158 ir zvērināti advokāti.⁴²

Maksātnespējas administratora pamata pienākums ir nodrošināt likumīgu un efektīvu maksātnespējas un tiesiskās aizsardzības procesa norisi.

Administratora pienākumu izpildi pēc būtības var kontrolēt kreditori, parādnieks, uzraudzības funkcija ir deleģēta Maksātnespējas administrācijai, kā arī administratora darbības kontrole paredzēta tiesā.

Kā to ir atzinis Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments (..) pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas maksātnespējas administrators ir tā persona, kura turpmāk rīkojas ar personas mantu, risinot jautājumus par saistību izpildi un kreditoru prasījumu apmierināšanu. Tādējādi fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā maksātnespējas administrators lietās, kas skar fiziskās personas mantisko stāvokli, iestādē un tiesā uzstājas fiziskās personas vietā un īsteno visas no procesuālajām tiesību normām izrietošās tiesības un pienākumus (...).⁴³

Savukārt citā tiesas nolēmumā norādīts (..) saskaņā ar Maksātnespējas likuma 64. panta pirmās daļas 1. punkta noteikumiem pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūcijas tiesības, pienākumi un atbildība, tātad arī pienākums ievērot

⁴¹ Dati publicēti un aplūkoti <http://www.administratori.lv/lv/par-biedribu/aa-biedribas-institucijas-biedru-sapulce-biedru-registrs>

⁴² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2015-03-01, 27.4 punkts, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

⁴³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 22. maija lēmums lietā Nr. SKA 691/2014, publicēts un aplūkots www.at.gov.lv

tās pašvaldības Saistošos noteikumus, kuras teritorijā atrodas maksātnespējīgās sabiedrības īpašums (...).⁴⁴

Administrators pamata pienākumi noteikti Maksātnespējas likuma 26. , 50. , 65. , 75. , 115. un 137. pantā, t.i., uzraudzīt komercsabiedrību saistībā ar tiesas apstiprinātā tiesiskās aizsardzības procesa plāna izpildi, izskatīt privātpersonu sūdzības par maksātnespējas procesa norisi un sniegt motivētas atbildes uz tām, noteikt parādnieka pārstāvi juridiskās personas maksātnespējas procesā, lemt par kreditoru prasījumu atzīšana, veikt parādnieka mantas pārdošanu un iegūto līdzekļu sadali saskaņā apstiprināto kreditoru prasījumu apmierināšanas plānu, iesniegt prasības pieteikumus tiesā par darījumu apstrīdēšanu vai atcelšanu.

Administrators nodrošina efektīvu un likumīgu tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu. Praktiski administratoram, pēc viņa iecelšanas, ir nekavējoties jāuzsāk parādnieka dokumentu un mantas inventarizācija, jāpārņem savā valdījumā visa parādnieka manta, kā arī tā valdījumā vai turējumā esošā trešajām personām piederošā manta. Administrators pienākums ir nekavējoši sastādīt parādnieka bilanci. Tālāk seko kreditoru prasījumu pieņemšana, reģistrācija un pārbaude, kā arī kreditoru reģistra sastādīšana. Administrators veic darbības, lai atgūtu debitoru parādus, kā arī citas tiesiskas darbības, lai atgūtu parādnieka mantu, izvērtē un ceļ prasības tiesā par zaudējumu atlīdzību, darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem, utt. Administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 111. pantu divu mēnešu laikā ir jā sastāda parādnieka mantas pārdošanas plāns, jānovērtē manta, pēc būtības jāveic visas darbības, kuras būtu veicis kārtīgs un rūpīgs saimnieks ar savu mantu. Administratoram ir jāveic likumā paredzēto atskaišu nosūtīšana, kreditoru sapulču sasaukšana un plānu apstiprināšana, kurā jāiekļauj arī plānoto procesa izmaksu apmērs.

Pēc būtības maksātnespējas administratoram piemērojama disciplinārā un profesionālā (t.sk. ētiskā) atbildība, civiltiesiskā, administratīvā, kā arī kriminālatbildība. Disciplinārā atbildība izpaužas gan kā profesionālās ētikas normu ievērošana, gan arī Maksātnespējas administrācijas piešķirto mīnus punktu veidā, kas ietekmē profesionālās darbības un kvalifikācijas novērtējumu. Par rupju ēkas kodeksa normu neievērošanu administratoram var tik izbeigta sertifikāta darbība. Civiltiesiskā atbildība var tikt piemērota par nodarītajiem zaudējumiem kreditoriem, parādniekam, kā arī citām personām. Par administratora darbību maksātnespējas procesā var ierosināt kriminālprocesu, piemēram, par maksātnespējas procesa kavēšanu.

⁴⁴ Rīgas rajona tiesas 2014.gada 26.septembra spriedums administratīvā pārkāpuma lietā Nr.1330300114, publicēts un aplūkots www.tiesas.lv

Administrators atbildība norādīta Maksātnespējas likuma 29. pantā, kurš nosaka, ka administrators atbild par zaudējumiem, kas viņa vai pilnvarnieka vainas dēļ nodarīti valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām. Tajā pašā pantā ir noteikts arī atbildības ierobežojums, kas nosaka, ka administrators neatbild par parādnieka un iepriekšējo administratoru rīcību un darījumiem, kas slēgti, pirms viņš sācis pildīt administratora pienākumus. Maksātnespējas likuma 30. pants nosaka, ka prasības pret administratoru var celt tiesā ne vēlāk kā gada laikā pēc tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas. Savukārt izņēmums, kas noteikts iepriekš minētajā pantā ir, ja administrators ar savu rīcību ir nodarījis zaudējumus valstij, parādniekam, kreditoriem vai citām personām un tas ir konstatēts ar tiesas spriedumu krimināllietā, uz prasībām, kas celtas pret administratoru, attiecināms vispārējais prasības noilguma termiņš. Kreditors vai kreditori, kuri pārstāv vismaz 10 % no kopējās atzītās nenodrošināto kreditoru pamatparāda summas, var celt prasību pret administratoru visu kreditoru labā, ja administrators ar savu rīcību ir nodarījis parādniekam zaudējumus.

Lai izšķirtu strīdu, tiek pārbaudīts, vai pastāv zaudējumu atlīdzības pamati, tas ir zaudējumu esamības fakts, zaudējumu apmērs, zaudējumu nodarīšanā vainojamās personas prettiesiska rīcība un šīs rīcības cēloniskā sakarība ar nodarītajiem zaudējumiem.⁴⁵ Kā to norādījis V. Bukovskis „tiesības uz zaudējumu atkrīt, ja nodibināts, ka prasītajam būtu nodarīti zaudējumi arī bez tās darbības, kura tiek pārmesta atbildētājam. Tādējādi, cēloniskā sakara esamība, it īpaši netiešo zaudējumu gadījumā, pārbaudāma, noskaidrojot, vai zaudējumi būtu radušies, ja nebūtu veikta darbība, kura tiek pārmesta atbildētājam.”⁴⁶

Maksātnespējas likuma 31. paredz to, ka administrators nodrošinājums ir viņa darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšana. Administrators civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību, kā arī minimālo summu nosaka Ministru kabinets. Savukārt Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr.1005 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administrators civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību un minimālo apdrošinājuma summu”⁴⁷ nosaka, ka apdrošināšanas objekts ir administrators civiltiesiskā atbildība par viņa profesionālās darbības vai bezdarbības rezultātā nodarītajiem zaudējumiem valstij,

⁴⁵ Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.). Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniska redakcijā. Otrais izdevums. Mans īpašums, Rīga, 2000. Komentārs 1775. pantam, 270.lpp.

⁴⁶ V. Bukovskis, citēts pēc Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2014.gada 19.novembra spriedums lietā Nr.C32283113, nav publicēts.

⁴⁷ Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr.1005 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administrators civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību un minimālo apdrošinājuma summu”, pieņemti 26.10.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēts Latvijas vēstnesis Nr.172, 29.10.2010, aplūkots www.likumi.lv.

parādniekam, kreditoriem vai citām personām. Minimālā apdrošinājuma summa uz gadu par visiem administrētajiem procesiem kopā ir noteikta 42 600,00 *euro*.

Apdrošinātājam saskaņā ar apdrošināšanas līgumu ir pienākums un tiesības izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību tikai tādā gadījumā, ja ir iestājusies apdrošinātā atbildība par trešajai personai nodarītajiem zaudējumiem, proti, ir konstatējami visi zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi.

Tieši šie zaudējumu piedziņas priekšnoteikumi arī rada izaicinājumus praktiskajā tiesvedībā kreditoriem, jo tiem nav pieejama informācija par darījumu būtību, nepastāv skaidrs mehānisms, kas nodrošinātu administratora darbības caurskatāmību. Salīdzinoši vienkārši ir pierādīt zaudējumus kreditora prasījumu neatzīšanas gadījumā, vai arī prasījuma neiekļaušanu kreditoru prasījumu reģistrā, savukārt, lai apstrīdētu administratora pieņemtos lēmumus saistībā ar procesa izmaksām ir grūtāk. Tādā gadījumā kreditoram vai parādnieka pārstāvim ir jābūt pieejamai informācijai par administratora slēgtajiem darījumiem, kas rada procesa izmaksas, savukārt normatīvajos aktos nav norādīts, cik detalizēti administratoram būtu jāsniedz atskaites par savu darbību, tas administratoram sniedz rīcības brīvības iespēju.

Izskatot tiesu nolēmumus saistībā ar maksātnespējas administratora rīcību ir konstatējami gadījumi, kad kreditori ir vērsušies tiesā, lai piedzītu zaudējumus, kas radušies pretlikumīgas administratora darbības rezultātā. Tā piemēram vienā no tiesa spriedumiem norādīts, ka Maksātnespējas administrācija lēmumā konstatējusi, ka administrators nav ievērojis normatīvo aktu prasības attiecībā uz kārtējo nodokļu maksājumu veikšanas termiņiem, tajā skaitā nav sedzis par nodrošinājumu kalpojošās parādnieka mantas pārdošanas izdevumus – nodokļus, kā arī, pieņemot lēmumu turpināt parādnieka saimniecisko darbību, nav nodrošinājis nepieciešamos naudas līdzekļus, lai normatīvajos aktos noteiktajā termiņā veiktu nodokļu maksājumus. Norādītās administratora prettiesiskās rīcības (bezdarbības) rezultātā parādniekam ir konstatēts nodokļu maksājumu parāds. Līdz ar to parādnieka maksātnespējas procesā ir radīti nelietderīgi izdevumi, kā rezultātā samazināsies kreditoru prasījumu apmierināšanai novirzāmie naudas līdzekļi.⁴⁸ Minētajā lietā administratoram bija noslēgts civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas līgums, kura priekšmets bija norādīts – profesionālās darbības civiltiesiskā atbildība par trešo personu finansēm nodarīto kaitējumu, līdz ar to zaudējumi tika piedzīti no apdrošināšanas kompānijas.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 214.⁴ pants paredz, ka Maksātnespējas administrācija izskata administratīvo pārkāpumu lietas par maksātnespējas procesa noteikumu

⁴⁸ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2014.gada 19.novembra spriedums lietā Nr.C32283113, nav publicēts.

pārkāpšanu, ja to izdarījusi maksātnespējas procesā iesaistītā persona. Izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas un uzlikt administratīvos sodus Maksātnespējas administrācijas vārdā ir tiesīgs Maksātnespējas administrācijas direktors un viņa pilnvarotas amatpersonas. Tajā pašā laikā maksātnespējas administratoram administratīvo sodu, kā parādnieka pārstāvim var piemērot arī piemēram Valsts ieņēmumu dienests saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 159.⁹ pantu par nesadarbošanos ar nodokļu administrācijas amatpersonām.

Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteikts, ka Maksātnespējas administrācijai tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īsteno valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargā darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īsteno valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Kreditors vai persona, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, sūdzību par administratora rīcību var iesniegt Maksātnespējas administrācijai triju mēnešu laikā no dienas, kad konstatēta rīcība, ar kuru aizskartas tiesības.

Maksātnespējas likuma 174. panta pirmā daļa noteic, ka (..) Maksātnespējas administrācija izskata sūdzības par administratora rīcību, izņemot tos likumā noteiktos gadījumus, kad sūdzības par administratora lēmumiem izskatāmas tiesā (..).

Maksātnespējas administrācija ir tiesīga pieprasīt no valsts un pašvaldību institūcijām ar maksātnespējas procesu saistīto informāciju, nepieciešamās ziņas un dokumentus par procesa norisi, pieprasīt, lai administrators uzrāda dokumentu oriģinālus, pieprasīt un saņemt administratora paskaidrojumus par viņa rīcību, uzlikt administratoram tiesisku pienākumu, iesniegt tiesai pieteikumu par administratora atcelšanu no pienākumu pildīšanas, ierosināt jautājumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu vai anulēšanu.

Civilprocesa likuma 363.¹⁹ panta pirmā daļa noteic, ka tiesas izskata kreditora, parādnieka pārstāvja, administratora vai trešās personas, kuras likumiskās tiesības ir aizskartas, sūdzību par Maksātnespējas administrācijas pieņemto lēmumu par administratora rīcību maksātnespējas procesā vai tiesiskā pienākuma uzlikšanu un par Depozīta izmaksu.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹⁹ panta otrās daļas nosacījumiem, ja tiesa atzīst, ka pārsūdzētais Maksātnespējas administrācijas lēmums neatbilst normatīvo aktu prasībām, tā apmierina sūdzību un lemj par:

- 1) maksātnespējas administrācijas lēmuma atcelšanu pilnībā vai daļēji,
- 2) pienākuma uzlikšanu Maksātnespējas administrācijai pieņemt vai izskatīt sūdzību par administratora rīcību;

3) pienākuma uzlikšanu administratoram novērst pieļauto pārkāpumu, izņemot gadījumu, kad parādnieks izslēgts no attiecīgā publiskā reģistra.

Maksātnespējas likuma 22. panta pirmā daļa nosaka, ka maksātnespējas administratoru atceļ tiesa pēc savas iniciatīvas, Maksātnespējas administrācijas vai administratora pieteikuma vai kreditoru sapulces ierosinājuma. Savukārt minētā panta otrās daļas 1. un 2. punkti nosaka, ka administratoru atceļ, ja (..) viņš neievēro maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības, nepilda tiesas nolēmumu, nepilda Maksātnespējas administrācijas uzlikto tiesisko pienākumu, viņš atkāpies no amata, kreditoru sapulce ir ierosinājusi atcelt administratoru no konkrēta juridiskās personas maksātnespējas procesa vai fiziskās personas maksātnespējas procesa, ja administrators nav nodrošinājis efektīvu maksātnespējas procesa norisi, administrators ļaunprātīgi izmanto savas pilnvaras, sertifikāta darbība izbeigta vai sertifikāts anulēts.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 17. panta otro daļu lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu var pieņemt, ja pēdējo divu administratora sertifikāta darbības gadu laikā tiesa par normatīvo aktu pārkāpumiem ir divas reizes atcēlusi administratoru no viņa pienākumu pildīšanas. Gramatiski tulkojot minēto normu, jebkurš normatīvo aktu pārkāpums, kurš bijis par pamatu tam, ka tiesa ir atcēlusi administratoru no viņa pienākumu pildīšanas, pastāvot Maksātnespējas likuma 17. panta otrajā daļā noteiktajiem kvantitātes un laika nosacījumiem, var būt par pamatu administratora sertifikāta darbības izbeigšanai. Tomēr tiesu praksē ir nostiprinājusies atziņa, ka sistēmiski interpretējot maksātnespējas procesa tiesisko regulējumu, ir secināms, ka tas attiecas tikai uz gadījumiem, ja tiesa administratoru atceļ, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 22. panta otrās daļas 2. punktu, proti, ja maksātnespējas administrators neievēro maksātnespēju reglamentējošo normatīvo aktu prasības.

Savukārt normatīvie akti paredz Maksātnespējas administrācijas tiesības uzlikt administratoram tiesisku pienākumu, bet tajos nav paredzēts Maksātnespējas administrācijai nekavējoši nodrošināt un bez sūdzības pēc būtības izvērtēšanas lemt par kāda tiesiska pienākuma nekavējošu uzlikšanu administratoram.

2010. gada 9. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1038 „Maksātnespējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnespējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība” paredz kārtību kādā Administratoru asociācija izdod, aptur, atjauno un izbeidz maksātnespējas administratoru sertifikātus. Administratoru asociācija ir neatkarīga sertificēto maksātnespējas procesa administratoru brīvprātīga profesionāla apvienība, bet pēc būtības tā darbojas uz Maksātnespējas administrācijas deleģēšanas līguma pamata, kura veic

Maksātnešpējas likuma 14. panta trešajā daļā noteiktos valsts pārvaldes uzdevumus, t.i., administratoru apmācību, administratoru kvalifikācijas pilnveidošanas organizēšanu un administratoru sertifikāciju. Ņemot vērā to, ka Administratoru asociācijas izdotos administratīvos aktus un faktisko rīcību par sertifikāta darbības apturēšanu, atjaunošanu, izbeigšanu vai sertifikāta anulēšanu var apstrīdēt Maksātnešpējas administrācijā, tā darbojas kā Maksātnešpējas administrācijas pārraudzībā esoša iestāde. Savukārt Maksātnešpējas administrācijas lēmumu par apstrīdētajiem administratīvajiem aktiem un faktisko rīcību var pārsūdzēt tiesā.

Administratoru asociācija arī uzrauga administratoru profesionālās ētikas principu ievērošanu. Maksātnešpējas administratoru profesionālās ētikas kodekss ir ticis apstiprināts Administratoru asociācijas biedru sapulcē tikai 2015. gada 20. februārī.⁴⁹ Diemžēl autorei nav izdevies iegūt nevienu Administratoru asociācijas ētikas komisijas lēmumu, iespējams, tas ir tādēļ, ka grozījumi Maksātnešpējas likumā, ar kuriem ir noteikts, ka var iesniegt sūdzību Administratoru asociācijā par iespējamu administratora profesionālās ētikas normu pārkāpumu, ir stājušies spēkā tikai 2015. gada 1. martā, bet iespējams arī tādēļ, ka ētikas kodeksā nav paredzēts, ka lēmumiem tiks nodrošināta publicitāte.

Iepriekš minētais norāda uz to, ka administratora darbība tiek uzraudzīta un administrators var tika atcelts no pienākumu pildīšanas, ar vispārējās jurisdikcijas tiesas lēmumu, kā arī var tikt anulēts administratora sertifikāts un šādi lēmumi ir pārsūdzami administratīvā procesa kārtībā.

Vispārējās jurisdikcijas tiesas lēmumi par administratora atstādināšanu no konkrētā maksātnešpējas procesa ir pārsūdzami iesniedzot blakus sūdzību apgabaltiesā, savukārt Administratīvās tiesas spriedumi par sertifikāta izsniegšanu, apturēšanu, izbeigšanu, anulēšanu var tik pārsūdzēti un izskatīti trīs instancēs. Pēc būtības normatīvie akti paredz skaidru administratora sertifikātu izsniegšanas un tā atcelšanas sistēmu, kā arī administratora iecelšanu un atcelšanu no maksātnešpējas procesa administratora pienākumu pildīšanas, kā arī šādu nolēmumu tiesas kontrole ir paredzēta vairākos līmeņos.

Maksātnešpējas administrācijai ir tiesības pieprasīt un saņemt administratora paskaidrojumus par viņa rīcību maksātnešpējas procesā. No minētajām tiesību normām secināms, ka administratoram ir pienākums nodrošināt likumīgu un efektīvu maksātnešpējas procesa norisi, kas ietver arī administratora pienākumu sniegt Maksātnešpējas administrācijai informāciju par maksātnešpējas procesu, tostarp sniegt informāciju par administratora

⁴⁹ Maksātnešpējas administratoru profesionālās ētikas kodekss, publicēts un apskatīts http://www.administratori.lv/data/1_ĒTIKAS%20KODEKSS_gala_20_02_2015.pdf

veiktajām darbībām, tādējādi nodrošinot Maksātnespējas administrācijai iespēju īstenot tai normatīvajos aktos noteiktās funkcijas. Tomēr, kā to atzinusi Maksātnespējas administrācija savos paskaidrojumos Satversmes tiesai, administratora amata pielīdzināšana valsts amatpersonai palīdzētu stiprināt administratora darba finanšu kontroli ar mērķi novērst personisko vai mantisko ieinteresētību tā darbībā.⁵⁰ Tas nozīmē, ka neskatoties uz plašo pilnvaru loku Maksātnespējas administrācijas saskata nepieciešamību stiprināt administratora darbības kontroli. Ņemot vērā to, ka Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valsts amatpersonas statusa piemērošana neatbilst Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, tām personām, kuras ir vienlaicīgi maksātnespējas administratori un zvērīnāti advokāti, tad visticamāk šī kontroles stiprināšana netiks pilnīgi ieviesta.

Izskatot tiesu nolēmumus, autore secina, ka sūdzības iesniegšana vispārējās jurisdikcijas tiesā par Maksātnespējas administrācijas lēmumu, kas sastādīts par maksātnespējas administratora rīcību tiesiskās aizsardzības un maksātnespējas procesa ietvaros, neaptur lēmuma darbību, bet ar tiesas lēmumu var tikt atcelts vai arī atstāts spēkā.

Piemēram, Maksātnespējas administrācija izskatījusi sūdzību, kurā izteikta pretenzija par administratora rīcību, pēc izsoles neatmaksājot nodrošinājumu izsoles dalībniekam, kā arī nenodrošinot savu sasniegšanu, uzlika tiesisko pienākumu veikt nodrošinājuma atmaksu. Maksātnespējas administrācijas uzliktais tiesiskais pienākums netika pildīts, un Maksātnespēja administrācija vērsās tiesā ar lūgumu atcelt administratoru no pienākumu pildīšanas konkrētajā maksātnespējas procesā. Ar tiesas nolēmumu atzīts, ka administratora rīcība parādnieka maksātnespējas procesā liecina par rupju maksātnespējas procesu reglamentējošu normatīvo aktu pārkāpumu, Maksātnespējas administrācijas uzliktā tiesiskā pienākuma neizpildi un ļaunprātīgu pilnvaru izmantošanu, kā arī administrators atcelts no pienākumu pildīšanas.⁵¹ Jāpiebilst, ka iepriekš minētajā lietā arī administratores sertifikāta darbība tika izbeigta, par ko notiek atsevišķa tiesvedība. Pusei, kuras tiesiskās intereses ir aizskartas, pastāv iespēja vērsties tiesā ar prasību par zaudējumu atlīdzību.

Citā piemērā, parādnieks iesniedza sūdzību par iespējamiem administratora tiesību normu pārkāpumiem maksātnespējas procesa laikā, kuru rezultātā, iespējams, traucēta parādnieka efektīva saimnieciskā darbība un parādniekam radīti materiālie zaudējumi. Maksātnespējas administrācija ar lēmumu daļā, ar kuru izlemts, ka sertificēts administrators parādnieka maksātnespējas procesā nav ievērojis Maksātnespējas likuma 28. panta pirmās daļas un

⁵⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015.gada 21.decembra spriedums lietā Nr.2015-03-01, 6.2 punkts, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>.

⁵¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015.gada 1.oktobra lēmums lietā Nr.C27145114, nav publicēts.

67. panta 6. punkta prasības, tādejādi pieļaujot, ka personas, kas nav sertificēti maksātnespējas procesa administratori, parādnieka maksātnespējas procesā tiek pilnvarotas veikt administratora ekskluzīvā kompetencē esošus pienākumus, un ieceltajai parādnieka amatpersonai nenosakot kompetenci. Līdz ar Maksātnespējas administrācijas lēmumu tika atzīts, ka administratora lēmumi tika pieņemti pārkāpjot likumu. Administrators pārsūdzēja minēto Maksātnespēja administrācijas lēmumu, un tiesa atzina, ka pārsūdzētais Maksātnespējas administrācijas lēmums neatbilst normatīvo aktu prasībām un atcēla to pārsūdzētajā daļā.⁵² Minētajā lietā parādniekam tika izbeigts maksātnespējas process un atjaunota tā saimnieciskā darbība. Komercsabiedrība arī vērsās tiesā ar prasību par zaudējumu piedziņu no maksātnespējas administratora. Tiesvedība lietā tika izbeigta sakarā ar noslēgto izlīgumu. Komercnoslēpuma aizsardzības nolūkos lieta tika izskatīta slēgtā procesā, līdz ar to tiesas nolēmums nav publiski pieejams.

Vēl citā tiesvedībā pieņemts lēmums noraidīt administratora sūdzību par Maksātnespējas administrācijas lēmumu, kurā norādīts, ka „administratori pārkāpis Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktu un 65. panta 7. punktu, neievērojot labas ticības principu attiecībā uz iesnieguma par darbinieku prasījumu apmierināšanu no garantiju fonda līdzekļiem sagatavošanai un iesniegšanai Maksātnespējas administrācijā, jo administrators pieprasījis no darbiniekiem informāciju, kas nepieciešama, lai vērstos Maksātnespējas administrācijā ar iesniegumu par darbinieku prasījumu apmierināšanu no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem, tikai pēc sūdzības iesniegšanas un pēc tam, kad administrācija lūgusi paskaidrojumus. Šķēršļus, kas lieguši pieprasīt nepieciešamo informāciju, lai sagatavotu attiecīgu iesniegumu, administrators savā sūdzībā nav norādījis. Lēmumā pamatoti secināts, ka nav pieļaujams ierobežot darbinieka tiesības samērīgā termiņā saņemt savu prasījumu apmierinājumu.”⁵³

Autorei ir izdevies izskatīt vairākus piemērus, kad Maksātnespējas administrācija ir vērsusies tiesā ar pieteikumu par administratora atcelšanu no pienākumu pildīšanas, tas norāda, ka normatīvajos aktos noteiktā Maksātnespējas administrācijas kompetenci pārraudzīt administratoru rīcības tiesiskumu maksātnespējas procesā, ir iespējams realizēt. Likumā Maksātnespējas administrācijai ir noteikta plašas pilnvaras, lai uzraudzītu procesa likumīgu norisi, atliek tikai šo likumā noteikto pilnvaru apjomu realizēt, bet iespējams nav pietiekoši resursi, lai to darītu proaktīvi, tad praktiski kontrole notiek pēc iesniegtajam sūdzībā.

⁵² Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 19.oktobra lēmums lietā Nr.C28435212, nav publicēts.

⁵³ Rīgas rajona tiesas 2014.gada 28.janvāra lēmums lietā Nr.C33470614, publicēts un aplūkots www.tiesas.lv

Maksātnespējas administrācija savos administratoru uzraudzības pārskatos⁵⁴ norāda sekojošus raksturīgākos normatīvo aktu pārkāpumus:

- 1) netiek sniegta informācija par maksātnespējas procesa gaitu,
- 2) nav veikta parādnieka mantas pilna inventarizācija,
- 3) nav nosūtīts mantas pārdošanas plāns vai ziņojums par mantas neesamību,
- 4) ilgstoši nav sasauktas kreditoru sapulces,
- 5) parādnieka manta nav pārdota likumā noteiktā termiņā, kā arī netiek sasauktas kreditoru sapulces mantas pārdošanas termiņa pagarināšanai,
- 6) administratora darbības pārskati nav iesniegti normatīvajos aktos noteiktajos termiņos, kā arī pārskatos tiek norādīta nekorekta informācija,
- 7) nepamatoti iekļauti maksātnespējas procesa izdevumos neparedzēti un dokumentāli neapliecināti izdevumi,
- 8) kļūdaini pārskaitītu naudas līdzekļu atmaksāšanas vilcināšana,
- 9) nav veiktas darbības, lai atjaunotu ierakstus Maksātnespējas reģistrā un Komercreģistrā.

Tabulā Nr.3.1 „Maksātnespējas administrācijas administratoru uzraudzības darbības kopsavilkums 2014. un 2015. gadā” (sk. zemāk) apkopoti dati par Maksātnespējas administrācijas izskatītajām sūdzībām 2014. un 2015. gadā, kur redzams, ka kopumā gadā tiek iesniegtas ap 300 sūdzības, no kurām 20-30 % ir pamatotas un administratora darbā konstatēts normatīvo aktu pārkāpums. Procesu skaits, kuros Maksātnespējas administrācija ir konstatējusi normatīvo aktu pārkāpumus un piemērojusi tiesisko pienākumu, samazinās. Atcelti administratori no pienākumu pildīšanas konkrētajā maksātnespējas procesā ir aptuveni 200 gadījumos gada laikā, kur atcelšanas iemesls var būt gan normatīvo aktu pārkāpums, gan paša administratora lūgums atcelt viņu no pienākumu pildīšanas, respektīvi, tas var nebūt saistīts ar normatīvo tiesību aktu pārkāpumu. Saskaņā ar Maksātnespējas reģistra datiem⁵⁵ un Maksātnespējas administrācijas sniegto informāciju kopumā pašreiz aktīvi ir ap 6 000 maksātnespējas procesi, no kuriem ap 2 000 ir juridisko personu un 4 000 fizisko personu maksātnespējas procesi, ja datus skata pret kopējo procesu skaitu, tad var secināt, ka sūdzības tiek iesniegtas tikai 5 % gadījumos, bet jāņem vērā, ka sūdzības var tikt arī iesniegtas tiesā, līdz ar to kopējais sūdzību skaits ir lielāks, bet visticamāk nepārsniedz 10 % no kopējā aktīvo maksātnespējas procesu skaita.

⁵⁴ Maksātnespējas administrācijas ziņojumi „Par Administratoru uzraudzības departamenta rezultātiem”, publicēts un aplūkots <http://www.mna.gov.lv>

⁵⁵ Latvijas Republikas valsts kontroles 2015.gada 3.marta lietderības revīzijas ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva” kopsavilkums, 63.lp., publicēts un aplūkots <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>

Tabula Nr.3.1 Maksātnespējas administrācijas administratoru uzraudzības darbības kopsavilkums 2014. un 2015. gadā.⁵⁶

	2015. gads 9. mēneši (janvāris-septembris)	2014. gads
Sūdzības par administratoru darbu (iesniegtas Maksātnespējas administrācijai)	239	311
Konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi administratora darbā	47	123
Uzlikti tiesiskie pienākumi	24	79
Tiesā iesniegtas sūdzības par Maksātnespējas administrācijas lēmumu	46	86
Maksātnespējas administrācijai lēmums atcelts pilnībā vai daļēji	9	18
Tiesā iesniegti pieteikumi par administratora atcelšanu konkrētajā maksātnespējas procesā	229	229
Pieteikums par administratora atcelšanu apmierināts	197	221

Administratora darbībai maksātnespējas procesā, ar kuru tiek pārkāpti normatīvie tiesību akti, var būt sekojošas konsekvences:

- 1) uzlikts tiesiskais pienākums,
- 2) administratora lēmums atcelts,
- 3) ierosināta un tiesā apstiprināta administratora atcelšana no pienākumu pildīšanas konkrētajā maksātnespējas procesā,
- 4) sertifikāta darbības izbeigšana vai anulēšana,
- 5) ierosināta administratīvā pārkāpuma lieta un piemērots administratīvais sods,
- 6) piemērota kriminālatbildība, ja administrators tiek saukts pie atbildības saistībā ar viņa rīcību maksātnespējas procesā,
- 7) atbildība par radītajiem zaudējumiem, proti, celta prasība vispārējā prasības tiesvedības kārtībā.

Ņemot vērā minēto, autore secina, ka maksātnespējas administratoru darbības uzraudzība notiek reaktīvi, reaģējot uz konkrētām sūdzībām. Administrators ir tiesas iecelta persona, kas pilda maksātnespējas procesā nozīmīgas funkcijas un ir atbildīgs par maksātnespējas procesa efektīvu un tiesisku norisi, līdz ar to arī profesionālās ētikas normu ievērošanai jābūt ikdienas

⁵⁶ Maksātnespējas administrācijas ziņojumi „Par Administratoru uzraudzības departamenta rezultātiem”, publicēts un aplūkots <http://www.mna.gov.lv>

darba standartam. Autore secina, ka Administratoru asociācijas ētikas komisija nav praktiski sevi pierādījusi, līdz ar to tai būtu jākļūst par nozīmīgu administratoru darbības profesionālās ētikas izvērtēšanas institūciju, kā arī jānodrošina lēmumu publiskums. Lēmumu publicēšana var tikt realizēta arī ievērojot fizisko personu datu aizsardzības likumu, proti, tos anonimizējot, kā piemēram, tas tiek darīts ar tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumiem, atzinumiem un lēmumiem, šāda publicitāte tikai vairotu administratoru profesionālās organizācijas nozīmi administratoru profesijas prestiža vairošanā.

SECINĀJUMI

Darbā autore veica maksātnespējas procesa izdevumu tiesiskā regulējuma analīzi, un veica patstāvīgu datu apkopojumu un analīzi par maksātnespējas procesa izmaksu korelāciju ar maksātnespējas procesā atgūto līdzekļu apmēru. Darba mērķis bija novērtēt maksātnespējas procesa efektivitāti, noskaidrot, vai izmaksu apmērs maksātnespējas procesā ir samērīgs, kā arī radoši meklēt maksātnespējas procesa efektivitātes uzlabojumu risinājumus, ja iespējams tos iekļaut normatīvajos tiesību aktos.

Apkopojot informāciju no normatīvajiem tiesību aktiem, tiesu prakses, starptautiskiem pētījumiem, atzinumiem un veicot patstāvīgu datu apkopojumu un analīzi autore nonākusi pie sekojošiem secinājumiem:

1. Normatīvajos tiesību aktos ir noteiktas divas būtiskākās izdevumu komponentes, kuru samaksa ir jāveic, lai ierosinātu maksātnespējas procesu – tiesas izdevumi un maksātnespējas procesa depozīts.
Tiesai (tiesnesim) tiek dots izsmeļošs regulējums, kura ietvaros ir jāpiemēro tiesas izdevumi. Tiesai (tiesnesim) ir tiesības atbrīvot no valsts nodevas vai samazināt tās apmēru fiziskai personai par maksātnespējas procesa pieteikumu, ņemot vērā tās materiālo stāvokli. Valsts nodevas apmērs ir atšķirīgs atkarībā no tiesību subjekta, kas iesniedz maksātnespējas pieteikumu – kreditoriem tas ir ievērojami augstāks, nekā parādniekam. Autore secina, ka tiesību normu regulējums ir labi sabalansēts un tajā nav nepieciešami būtiski uzlabojumi.
2. Autore konstatē, ka maksātnespējas procesa ietvaros iemaksājamais maksātnespējas depozīts nav uzskatāms par tiesas izdevumiem Civilprocesa likuma 33. panta otrās daļas izpratnē, tātad lūgums par atbrīvošanu no Depozīta samaksas nav civilprocesuālā kārtībā izskatāms jautājums un tiesnesim nav tiesību lemt par atbrīvošanu no maksātnespējas procesa depozīta iemaksas, izņēmums no vispārējā regulējuma ir darbinieki.
3. Likumdevēja izraudzītais risinājums ar maksātnespējas depozīta, kā obligāta priekšnoteikuma maksātnespējas procesa pasludināšanai fiziskai personai, nav atzīstams par saudzējošāko līdzekli pamattiesību ierobežošanai, līdz ar to var liegt personām tiesības uz tainīgu tiesu. Autores ieskatā Civilprocesa likumā būt jāparedz iespēja tiesai (tiesnesim) atbrīvot fizisku personu no maksātnespējas depozīta iemaksas, konstatējot, ka fiziskai personai ir manta, kuru varēs realizēt un maksātnespējas administratoram nodrošināt atlīdzību par darbu, kā arī tādus materiālos apstākļus, kas tai liedz veikt Depozītu iemaksu Maksātnespēja administrācijas kontā pilnā apmērā. Tādā veidā valstī tiktu pilnveidoti

normatīvie tiesību akti un izslēgta iespēja nepamatoti ierobežot Satversmē garantētās tiesības un taisnīgu tiesu.

Lai sasniegtu minēto mērķi autore ierosina papildināt Civilprocesa likuma 363.¹¹ pantu ar sesto daļu sekojošā redakcijā „*Tiesnesis var pieņemt lēmumu par parādnieka – fiziskas personas pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no maksātnespējas depozīta samaksas, ja viņš konstatē, ka fiziskai personai ir manta, kuru atsavinot iespējams iegūt līdzekļus maksātnespējas procesa izmaksu segšanai un fiziskā persona, ievērojot viņas mantisko stāvokli, nevar iemaksāt maksātnespējas procesa depozītu.*”

4. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas var izdalīt divus lielus maksātnespējas procesa administrācijas izmaksu blokus – administratora atlīdzība un ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie izdevumi.

Par efektīvu maksātnespējas procesa norisi varētu liecināt procesa izmaksas līdz **9 %** no atgūto līdzekļu apmēra, kā tas ir nostiprinājies labākajā praksē. Autores veiktajā datu apkopojumā un analīzē iegūts rezultāts, kas norāda uz neefektīvu maksātnespējas procesa norisi un tālu atpaliel no labākās prakses rādītājiem, proti, juridisko personas maksātnespējas procesos izdevumu apjoms no atgūto līdzekļu apmēra sastāda **57 %**, un fizisko personu maksātnespējas procesos **19 %**. Dati ir salīdzināmi ar Valsts kontroles atzinumā publicētajiem rezultātiem, līdz ar tiem ir augsta ticamības pakāpe.

5. Maksātnespējas procesa mērķu sasniegšana netiek novērtēta, kā arī netiek veikta regulāru datu apkopšana un publicēšana.

Maksātnespējas procesa efektivitātes novērtēšanai, kritiski svarīgi ir ieviest procesa mērījumus, veikt regulāru mērījumu datu apkopojumu un to publicēšanu. Mērījumiem jābūt salīdzināmiem ar labāko starptautisko praksi. Autore iesaka ieviest sekojošus maksātnespējas procesa mērījumus – atzīto kreditoru prasījumu apmērs (nodrošinātie, nenodrošinātie), procesā atgūto līdzekļu apmērs (nodrošinātie, nenodrošinātie), administratora atlīdzība, ar maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistīto izdevumu apmērs, kreditoriem izmaksātā summa (nodrošinātie, nenodrošinātie). No minētajiem rādītājiem būtu iespējams konstatēt, kāda ir kreditoru atgūto līdzekļu proporcija pret pieprasīto; izmaksu attiecību pret atgūtajiem līdzekļiem; izmaksu attiecību pret kreditoriem izmaksāto summu.

Lai minēto mērījumu apkopojums būtu iespējams ir jāpapildina Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”, papildus ieviešot Sākotnējā darbības pārskatā (gan fizisko, gan juridiskām personu maksātnespējas procesos) atsevišķu punktu, kur būtu

jānorāda „*Atzīto kreditoru prasījumu apmērs*” (*nodrošinātie, nenodrošinātie kreditori*). Kā arī juridisko personu maksātnespējas procesu Noslēguma darbības pārskats jāpapildina ar punktu „*Kreditoriem izmaksātās summas*” (*nodrošinātie, nenodrošinātie kreditori*). Noslēguma darbības pārskatā nepārprotami jānorāda „*Kopējais iegūto naudas līdzekļu apmērs*”, lai administratoru atskaites būtu salīdzināmas.

6. Autores pētījumā iegūto datu analīze norāda uz nesamērīgi augstu ar juridiskās personas maksātnespējas procesu saistīto izdevumu apmēru, līdz ar to ir nepieciešams stiprināt kreditoru, tiesas, kā arī Maksātnespējas administrācijas, t.sk. Ētikas komisijas kontroli pār administratoru darbu, kā arī minēto institūciju objektivitāti.

Lai sasniegtu minēto mērķi autore uzskata, ka Civilprocesa likumā būtu jāmaina juridiskās personas maksātnespējas procesa lietu piekritība, izsakot Civilprocesa 363.¹ panta pirmo daļu sekojošā redakcijā „*Juridiskās personas maksātnespējas procesa lieta tiesa izskata pēc parādnieka galveno interešu centra adreses*”.

7. Nepieciešamas uzlabot kreditoru kontroli pār administratoru darbu, tajā skaitā par kreditoru prasījumu reģistru. Autore secina, ka būtu nepieciešams Civilprocesa likumā paredzēt iespēju pārsūdzēt tiesas lēmumus par kreditoru sūdzībām, iesniedzot blakus sūdzību, tādā veidā tiktu nodrošināts, ka apelācijas instances tiesa izskatītu sūdzības trīs tiesnešu sastāvā, līdz ar to tiktu pastiprināta tiesas kontrole pār procesa gaitu. Autores ieteikums ir Civilprocesa likuma 363.¹⁴ panta divpadsmitās daļas pirmo teikumu izteikt sekojošā redakcijā „*Tiesas lēmums par pieteikuma izskatīšanu nav pārsūdzams*”, kā arī minēto pantu papildināt ar otro teikumu „*Par tiesas lēmums par sūdzības izskatīšanu var iesniegt blakus sūdzību (..)*”, tālāk tekstu atstāt pašreizējā redakcijā.
8. Ņemot vērā nesamērīgi augsto procesa izmaksu apmēru pret atgūtajiem līdzekļiem, paplašināt kreditoru sapulces kompetenci nosakot, ka slēdzot līgumus, kas saistīti ar maksātnespējas procesa izdevumiem un pārsniedz 20 000 *euro* līguma darbības periodā, jāapstiprina kreditoru sapulcei. Tādā veidā varētu stiprināt kreditoru kontroli pār administratora lēmumiem, kas būtu pietuvināts dalībnieku kontroles mehānismam par izpildinstitūcijas darbu komercsabiedrībā. Autores priekšlikums būtu ieviešams papildinot Maksātnespējas likuma 89. pantu ar 6.punktu, kuru izteikt sekojošā redakcijā „*Saskaņot ar maksātnespējas procesa saistītos izdevumu līgumus, kas to darbības periodā pārsniedz 20 000 euro.*”
9. Autore secina, ka maksātnespējas administratoru darbības uzraudzība notiek reaktīvi, reaģējot uz konkrētām sūdzībām. Administrators ir tiesas iecelta persona, kas pilda maksātnespējas procesā nozīmīgas funkcijas un ir atbildīgs par maksātnespējas procesa

efektīvu un tiesisku norisi, līdz ar to arī profesionālās ētikas normu ievērošanai jābūt ikdienas darba standartam. Administratoru asociācijas ētikas komisija nav praktiski sevi pierādījusi, līdz ar to tai būtu jāklūst par nozīmīgu administratoru darbības profesionālās ētikas izvērtēšanas institūciju, kā arī jānodrošina lēmumu publiskums. Autores ieskatā lēmumu publicēšana var tikt arī ievērojot fizisko personu datu aizsardzības likumu, proti, tos anonimizējot, kā piemēram, tas tiek darīts ar tiesnešu ētikas komisijas skaidrojumiem, atzinumiem un lēmumiem, šāda publicitāte tikai vairotu administratoru profesionālās organizācijas nozīmi administratoru profesijas prestiža vairošanā.

10. Pētījuma izvirzītā hipotēze, ka publicējot maksātnespējas procesa rādītājus procesa organizācija var izrādīties neefektīva, diemžēl ir apstiprinājusies. Kopumā jāsecina, ka ir nepieciešami uzlabojumi tieši normatīvo tiesību aktu piemērošanā, jāstiprina administratoru darba kontroles proaktivitāte un objektivitāte, kā arī praktiski jāpiemēro profesionālās ētikas normas.

Pateicības

Darba autore vēlas izteikt īpašu pateicību par atbalstu, ieteikumiem un atsaucību darba izstrādes gaitā darba vadītājam Mag.iur. Gaidim Bērziņam, kā arī par atvērtību, atsaucību un iespēju iegūt pētījumam nepieciešamos datus Maksātnespējas administrācijas Administratoru uzraudzības departamenta direktorei Ilzei Kalniņai un Maksātnespējas administrācijas Administratoru uzraudzības departamenta direktores vietniekam Mikam Čeveram.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra

1. Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.). Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniska redakcijā. Otrais izdevums. Mans īpašums, Rīga, 2000,
2. Civilprocesa likuma komentāri. II daļa (29.-60.1 nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā.- Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2012.

Normatīvie tiesību akti

3. Latvijas Republikas Satversme; pieņemts 15.02.1922.; spēkā no 07.11.1922.; publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 43; 01.07.1993,
4. Eiropas Savienības Padomes 2000.gada 29.maija regulas (EK) Nr. 1346/2000 publicēts un aplūkots <http://eur-lex.europa.eu>,
5. Latvijas Republikas Civillikums; pieņemts 28.01.1937.; spēkā no 01.09.1992.; publicēts „Valdības vēstnesis”, Nr.41; 20.02.1937,
6. Latvijas Republikas Komerclikums; pieņemts 13.04.2000; spēkā no 01.01.2002; „Latvijas Vēstnesis”, 158/160; 05.05.2000,
7. Latvijas Republikas Krimināllikums; pieņemts 17.06.1998.; spēkā no 01.04.1999.; publicēts „Latvijas Vēstnesis”, 199/200, 08.07.1998,
8. Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās attīstības politikas komisijas iesniegums Saeimas Prezidijam; Grozījumi Maksātnespējas likumā Nr.367/Lp11; Likumprojekts otrajam lasījumam; www.titania.saeima.lv; priekšlikums Nr.74; 28.11.2013,
9. Latvijas Republikas Maksātnespējas likums, pieņemts 26.07.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.124, 06.08.2010, aplūkots www.likumi.lv,
10. Latvijas Republikas Civilprocesa likums, pieņemts 14.10.1998, spēkā no 01.03.1999, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.326/330, 03.12.1998, aplūkots www.likumi.lv,
11. Likumprojekta Nr.1621/Lp.9 „Maksātnespējas likums” anotācija, publicēts www.titania.saeima.lv, 13.11.2009,
12. Ministru kabineta noteikumi Nr.751 „Maksātnespējas administrācijas nolikums”, pieņemti 06.11.2012, spēkā no 01.01.2013, publicēts „Latvijas Vēstnesis”, Nr.177, 08.11.2012, aplūkots www.likumi.lv,

13. Ministru kabineta noteikumi Nr.995 „Maksātnespējīgo darba devēju darbinieku prasījumu apmierināšanas un administratora atlīdzības izmaksas kārtība”, pieņemti 27.12.2011, spēkā no 01.01.2012, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.205, 30.12.2011, aplūkots www.likumi.lv,
14. Ministru kabineta noteikumi Nr.1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”, pieņemti 26.10.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.172, 29.10.2010, aplūkots www.likumi.lv,
15. Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr.1005 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas kārtību un minimālo apdrošinājuma summu”, pieņemti 26.10.2010, spēkā no 01.11.2010, publicēts „Latvijas vēstnesis” Nr.172, 29.10.2010, aplūkots www.likumi.lv.

Tiesu prakses materiāli

16. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. 2003-04-01, publicēts un aplūkots <http://www.satv.tiesa.gov.lv>,
17. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005. gada 4. janvāra spriedums lietā Nr.2004-16-01, publicēts un aplūkots <http://www.satv.tiesa.gov.lv>,
18. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. 2005-07-01, publicēts un aplūkots <http://www.satv.tiesa.gov.lv>,
19. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta spriedums lietā Nr. 2005- 18-01, publicēts un aplūkots <http://www.satv.tiesa.gov.lv>,
20. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2012.gada 20.aprīļa spriedums lietā Nr.2011-16-01, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>,
21. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedums lietā Nr.2015-03-01, publicēts un apskatīts <http://www.satv.tiesa.gov.lv>,
22. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2013. gada 28. jūnija lēmumā lietā Nr.SPC-33/2013, publicēts un apskatīts <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>,
23. Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2014. gada 19. novembra spriedums lietā Nr.C32283113, nav publicēts,
24. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 22. maija lēmums lietā Nr. SKA 691/2014, publicēts un aplūkots www.at.gov.lv,
25. Rīgas rajona tiesas 2014. gada 26. septembra spriedums administratīvā pārkāpuma lietā Nr.1330300114, publicēts un aplūkots www.tiesas.lv,

26. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2015. gada 1. oktobra lēmums lietā Nr.C27145114, nav publicēts,
27. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012. gada 19. oktobra lēmums lietā Nr.C28435212, nav publicēts,
28. Rīgas rajona tiesas 2014. gada 28. janvāra lēmums lietā Nr.C33470614, publicēts un aplūkots www.tiesas.lv.

Pētījumi

29. OECD Economic Surveys: Latvia, 2015.gada 25.februāra ziņojums, apskatīts un publicēts <http://www.oecd.org>,
30. Pasaules Bankas pētījums „Doing Business 2016”, 27.10.2015.; publicēts <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>,
31. Latvijas Republikas Valsts kontroles 2015. gada 3. marta lietderības revīzijas ziņojums „Vai valstī īstenotā maksātspējas politika ir efektīva” kopsavilkums, publicēts un aplūkots <http://www.lrvk.gov.lv/revizija>,
32. Ārvalstu investoru padomes Latvijā 2015.gada 24.septembra „Viedokļa ziņojums par maksātspējas procesu”. Publicēts un aplūkots <http://www.ficil.lv>,
33. Maksātspējas administrācija „Būtisks maksātspējas procesu, kuri pasludināti līdz 31.10.2010., skaita samazinājums”, publicēts un aplūkots: <http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/421/>,
34. Biedrība Amerikas tirdzniecības palāta Latvijā, aptaujas dati, publicēti un aplūkoti <http://www.amcham.lv/data/News/Survey%20results.pdf>.

Citi dokumenti

35. Biedrības „Latvijas sertificēto maksātspējas procesa administratoru asociācija” 10.01.2014. vēstule nr. 1-10/10 Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai „Par reformām maksātspējas jomā un likumprojekta „Grozījumi Maksātspējas likumā” (nr. 367/Lp11) izskatīšanu”. Pieejams un apskatīts: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/10234D226B8A8F17C2257C5C0050C020?OpenDocument>,
36. Maksātspējas administrācijas ziņojumi „Par Administratoru uzraudzības departamenta rezultātiem”, publicēts un aplūkots <http://www.mna.gov.lv>

Izmantotās datu bāzes

37. Maksātspējas reģistrs http://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=mdp_pjur
38. Maksātspējas administrācijas lietvedības sistēma.

Pielikums Nr.1

Tabula Nr.1 Maksātspējas procesa mērījumi⁵⁷

Valsts/mērījums	Procesa ilgums (gadi)	Procesa izmaksas (%)	Atgūto nodrošināto kreditoru prasību koeficients	Regulējuma atbilstība labākajai praksei (0 – 16)
Latvija	1,5	10	48,1	12
Lietuva	2,3	10	42,8	8
Igaunija	3	9	40	14
Reģiona vidējais – Eiropa un Centrālā Āzija	2,3	13,2	38,3	9,7
OECD*	1,7	9	72,3	12,5
Somija (ES labākais rādītājs)	0,9	3,5	90,1	14,5

**Organisation for Economic Co-operation and Development. Latviešu valodā: ESAO – ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, kurā pašreiz apvienojušās 34 pasaules valstis. ESAO savu misiju definē kā demokrātijas un tirgus ekonomikas principu ievērošanas veicināšanu, kā arī valstu ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstības sekmēšanu globalizācijas kontekstā.*

⁵⁷ Pasaules Bankas pētījums „Doing Business 2016”, 27.10.2015.; publicēts <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>, Economy profile 2016 Latvia 89.lappuse.

Pielikums Nr.2

Tabula Nr.2 Maksātspējas procesa pieteikumi 2015.gadā⁵⁸

2015.gada /Pieteikuma iesniedzējs	Parādnieks	T.sk. parādnieks fiziska persona	Valsts ieņēmumu dienests	Kreditors	Cits	t.sk. TAP	Kopā
Janvāris	170	111	3	27	0	0	200
Februāris	178	159	11	27	71	1	287
Marts	197	180	12	37	40	2	286
Aprīlis	184	164	1	26	29	0	240
Maijs	153	139	1	30	29	1	213
Jūnijs	160	133	7	32	25	0	224
Jūlijs	181	164	0	19	27	1	227
Augusts	121	119	3	33	16	0	173
Septembris	146	120	3	25	11	1	185
Oktobris	169	127	5	30	0	1	204
Kopā par periodu	1659	1416	46	286	248	7	2239

⁵⁸ Maksātspējas administrācijas publicētie dati, apskatīti
http://www.mna.gov.lv/lv/publ_stat/statistika/

Pielikums Nr.3

Tabula Nr.3 Maksātspējas procesa izmaksu korelācija ar atgāto līdzekļu apmēru - juridiskās personas.

	Parādnieks	Process uzsākts	Process pabeigts	Atzītie kreditoru prasījumi	Atgūtie līdzekļi	Administratora atbildība	Ar procesu saistītie izdevumi	Izmaksas kopa	Izmaksas proporcionāli atgūtajiem līdzekļiem	Atgūtie līdzekļi proporcionāli ieguldījumam
				euro	euro	euro	euro	euro	%	euro
1	Anonimizēts	19.08.2014	11.12.2015		1 925.61	834.62	2 810.67	3 645.29	189	0.53
2	Anonimizēts	28.12.2013	11.08.2014		187 100.00	11 354.08	1 298.56	12 652.64	7	14.79
3	Anonimizēts	22.12.2011	03.06.2014	4 424 296.11	816 014.75	38 598.03	184 762.75	223 360.78	27	3.65
4	Anonimizēts	08.10.2012	23.08.2013		46 912.35	3 327.03	459.38	3 786.41	8	12.39
5	Anonimizēts	19.02.2013	27.12.2013		2 644.89	833.64	963.66	1 797.30	68	1.47
6	Anonimizēts	08.11.2013	22.09.2015		2 952.61	774.40	476.14	1 250.54	42	2.36
7	Anonimizēts	09.10.2012	29.08.2013		151.66	569.15	86.77	655.92	432	0.23
8	Anonimizēts	13.10.2011	12.12.2014	3 318 552.05	321 883.84	112 796.83	216 770.93	329 567.76	102	0.98
9	Anonimizēts	30.12.2010	09.10.2012		622.52	631.40	244.71	876.11	141	0.71
10	Anonimizēts	07.09.2011	26.08.2013		4 342.20	958.29	1 126.16	2 084.45	48	2.08
11	Anonimizēts	11.01.2012	22.10.2013		1 253.00	640.00	10.28	650.28	52	1.93
12	Anonimizēts	29.08.2012	15.05.2013		1 351.74	704.33	582.73	1 287.05	95	1.05
13	Anonimizēts	29.01.2013	09.10.2014		681.56	640.00	41.56	681.56	100	1.00
14	Anonimizēts	10.10.2012	20.02.2015		1 117.12	751.71	272.62	1 024.33	92	1.09
15	Anonimizēts	09.09.2014	29.06.2015		8 716.91	1 591.69	1 148.95	2 740.64	31	3.18
16	Anonimizēts	20.06.2013	06.02.2015		244 072.87	12 543.53	80 075.79	92 619.32	38	2.64
17	Anonimizēts	18.10.2012	24.09.2013		12 127.53	2 009.48	5 461.35	7 470.83	62	1.62
18	Anonimizēts	17.04.2014	11.09.2015	438 191.49	504 499.89	4 388.41	444 124.29	448 512.70	89	1.12
19	Anonimizēts	21.12.2011	09.08.2012		32 948.02	7 253.77	6 366.38	13 620.15	41	2.42
20	Anonimizēts	10.05.2011	05.12.2011		20 168.01	2 728.36	962.89	3 691.25	18	5.46
21	Anonimizēts	03.07.2012	23.11.2012		10 197.54	1 922.57	139.70	2 062.27	20	4.94
22	Anonimizēts	10.02.2011	09.07.2015		696.36	569.15	759.12	1 328.27	191	0.52
23	Anonimizēts	09.05.2013	16.11.2015		408 336.23	24 382.42	14 864.51	39 246.93	10	10.40
24	Anonimizēts	29.07.2013	31.01.2014		10 050.00	1 639.86	47.81	1 687.67	17	5.95
25	Anonimizēts	02.04.2013	27.01.2014	1 172 599.57	33 858.87	4 096.93	41 167.00	45 263.93	134	0.75
26	Anonimizēts	19.10.2011	15.12.2015		4 775.18	768.60	542.37	1 310.97	27	3.64
27	Anonimizēts	29.04.2014	15.12.2015	981 248.80	2 290 278.02	640.00	2 289 638.02	2 290 278.02	100	1.00
28	Anonimizēts	04.01.2012	04.12.2015		1 144.60	569.15	1 145.99	1 715.14	150	0.67
29	Anonimizēts	01.04.2015	08.12.2015		586.92	933.80	219.19	1 152.99	196	0.51
30	Anonimizēts	22.11.2014	04.12.2015	153 333.00	6 108.40	824.24	191.62	1 015.86	17	6.01

Paradnieks	Process uzsākts	Process pabeigts	Atzītie kreditoru prasījumi	Atgūtie līdzekļi <i>euro</i>	Administratora atbildība <i>euro</i>	Ar procesu saistītie izdevumi <i>euro</i>	Izmaksas kopā <i>euro</i>	Izmaksas proporcionāli atgūtajiem līdzekļiem %	Atgūtie līdzekļi proporcionāli ieguldījumam <i>euro</i>
31 Anonimizēts	26.09.2011	03.12.2015		10 210.76	1 302.16	901.27	2 203.43	22	4.63
32 Anonimizēts	05.03.2015	26.11.2015	81 964.93	4 509.76	1 082.42	746.13	1 828.55	41	2.47
33 Anonimizēts	30.10.2012	26.11.2015		2 695.40	838.65	468.05	1 306.70	48	2.06
34 Anonimizēts	20.06.2012	23.11.2015		2 660.42	2 561.15	786.19	3 347.34	126	0.79
35 Anonimizēts	16.09.2014	19.11.2015		2 016.93	817.37	243.24	1 060.61	53	1.90
36 Anonimizēts	14.01.2015	19.11.2015		2 628.76	871.20	497.01	1 368.21	52	1.92
37 Anonimizēts	12.01.2015	16.11.2015		7 412.31	574.76	1 090.00	1 664.76	22	4.45
38 Anonimizēts	28.07.2014	12.11.2015		17 656.49	10 121.65	2 997.11	13 118.76	74	1.35
39 Anonimizēts	11.07.2014	10.11.2015		971.89	640.00	73.49	713.49	73	1.36
40 Anonimizēts	12.05.2014	09.11.2015		1 059 768.79	38 818.33	413 598.41	452 416.74	43	2.34
41 Anonimizēts	10.11.2014	06.11.2015		2 526.82	764.36	99.86	864.22	34	2.92
42 Anonimizēts	19.05.2011	05.11.2015		16 531.11	1 531.90	9 093.04	10 624.94	64	1.56
43 Anonimizēts	28.01.2015	05.11.2015		7 133.64	1 433.36	274.90	1 708.26	24	4.18
44 Anonimizēts	06.07.2011	03.11.2015		558.87	469.58	54.08	523.66	94	1.07
45 Anonimizēts	04.02.2015	03.11.2015		13 200.00	2 253.40	461.87	2 715.27	21	4.86
46 Anonimizēts	03.12.2014	03.11.2015		4 479.40	640.00	3 839.40	4 479.40	100	1.00
47 Anonimizēts	23.08.2013	03.11.2015		1 562 599.46	114 827.80	219 043.66	333 871.46	21	4.68
48 Anonimizēts	30.03.2015	30.10.2015		1 397.16	1 040.26	187.35	1 227.61	88	1.14
49 Anonimizēts	19.11.2014	30.10.2015		20 158.00	3 037.00	4 505.15	7 542.15	37	2.67
50 Anonimizēts	14.10.2013	29.10.2015		569.15	569.15	618.54	1 187.69	209	0.48
51 Anonimizēts	27.08.2014	29.10.2015		42 459.55	5 057.80	1 914.94	6 972.74	16	6.09
52 Anonimizēts	09.07.2012	21.10.2015		7 838.24	1 651.65	866.23	2 517.88	32	3.11
53 Anonimizēts	06.01.2015	21.10.2015		1 514.32	842.25	179.16	1 021.41	67	1.48
54 Anonimizēts	04.12.2013	16.10.2015		4 250.00	980.60	135.47	1 116.07	26	3.81
55 Anonimizēts	10.10.2014	15.10.2015		1 600.00	904.20	659.64	1 563.84	98	1.02
56 Anonimizēts	03.03.2015	13.10.2015		547.56	937.45	86.05	1 023.50	187	0.53
57 Anonimizēts	24.07.2014	09.10.2015		523.03	692.50	313.30	1 005.80	192	0.52
58 Anonimizēts	01.02.2013	01.10.2015		36 066.03	1 210.82	36 986.56	38 197.38	106	0.94
59 Anonimizēts	2013.08.09	30.09.2015		13 419.72	1 713.71	1 404.90	3 118.61	23	4.30
60 Anonimizēts	14.11.2014	30.09.2015		1 947.53	827.84	222.27	1 050.11	54	1.85
61 Anonimizēts	11.03.2013	29.09.2015		2 800.00	333.87	873.09	1 206.96	43	2.32
Kopā <i>euro</i>				7 830 170.31	439 622.65	3 999 982.25	4 439 604.90	57	1.76
Kopā %					10	90	100		176

Tabula Nr.4 Maksātspējas procesa izmaksu korelācija ar atgūto līdzekļu apmēru - fiziskās personas.

	Parādnieks	Process uzsākts	Process pabeigts	Atzītie kreditoru prasījumi	Atgūtie līdzekļi	Administratora atbildība	Ar procesu saistītie izdevumi	Izmaksas kopā	Izmaksas proporcionāli atgūtajiem līdzekļiem	Atgūtie līdzekļi proporcionāli ieguldījumam
				euro	euro	euro	euro	euro	%	euro
1	Anonimizēts	04.12.2012	09.12.2015		449.94	569.15	55.48	624.63	139	0.72
2	Anonimizēts	17.07.2015	09.12.2015		736.41	569.15	167.36	736.52	100	1.00
3	Anonimizēts	29.03.2012	22.08.2014		137.31	569.15	68.65	637.81	465	0.22
4	Anonimizēts	29.09.2011	08.12.2014		110.98	569.15	0.00	569.15	513	0.20
5	Anonimizēts	14.03.2012	06.11.2015		2 511.85	678.86	195.23	874.09	35	2.87
6	Anonimizēts	14.12.2011	16.02.2015		9 186.11	1 589.61	776.94	2 366.55	26	3.88
7	Anonimizēts	08.11.2011	14.08.2014		29 311.33	3 401.55	361.97	3 763.52	13	7.79
8	Anonimizēts	10.04.2012	19.05.2015		29 297.10	3 524.97	983.30	4 508.27	15	6.50
9	Anonimizēts	21.09.2011	09.07.2015		391.04	569.15	7.14	576.29	147	0.68
10	Anonimizēts	17.12.2012	19.06.2015		1 499.72	832.03	78.17	910.20	61	1.65
11	Anonimizēts	09.05.2011	05.05.2015		2 703.47	951.66	636.50	1 588.16	59	1.70
12	Anonimizēts	30.03.2011	28.10.2014		28 422.03	3 418.47	517.57	3 936.04	14	7.22
13	Anonimizēts	12.03.2013	20.08.2015		170.75	727.35	12.55	739.90	433	0.23
14	Anonimizēts	14.05.2012	17.10.2014		146.60	569.15	1.85	571.00	389	0.26
15	Anonimizēts	04.10.2012	11.09.2015		14 228.80	2 549.09	163.36	2 712.45	19	5.25
16	Anonimizēts	21.07.2011	28.12.2013		1 212.01	569.15	140.47	709.62	59	1.71
17	Anonimizēts	11.05.2011	09.11.2015		53 883.12	4 228.83	1 722.92	5 951.75	11	9.05
18	Anonimizēts	27.12.2011	27.03.2015		10 276.64	1 781.45	300.23	2 081.67	20	4.94
19	Anonimizēts	15.01.2013	08.09.2015		3 847.47	788.52	587.38	1 375.90	36	2.80
20	Anonimizēts	04.04.2014	06.10.2015	19 491.54	0.00	640.00	176.52	816.52		0.00
	Kopā euro				188 522.67	29 096.45	6 953.58	36 050.03	19	5.23
	Kopā %					81	19	100		523

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Maksātspējas procesa izdevumu tiesiskais regulējums. Maksātspējas procesa administrācijas izmaksu korelācija ar maksātspējas procesā atgūto līdzekļu apmēru”
izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Iveta Pundure

30.12.2015.

/paraksts/

/datums/

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Daba vadītājs: Mg.iur., Gaidis Bērziņš

_____ . _____ . _____ .

/paraksts/

/datums/

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā 30.12.2015.

Metodiķe: Madara Ose _____

Darbs aizstāvēts bakalaura darbu izskatīšanas komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____, vērtējums _____ (_____)

Komisijas sekretārs (-e) : _____